

รายงานการวิจัยฉบับความก้าวหน้า

เรื่อง

การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม

Promote cultural tourism, local food consumption in Don Wai Floating
Market, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province.

โดย

ดร.อัญชิษฐา อักษรศรี
พระครูปฐมธีรวัฒน์, ดร.
พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนุฑโปโม, ผศ.ดร.
นางสาวณัฐพัชร หอมจันทร์
นายสุวรงค์ วงศ์สุรวัฒน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU ว.162/2567

รายงานการวิจัยฉบับความก้าวหน้า

เรื่อง

การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม

Promote cultural tourism, local food consumption in Don Wai Floating
Market, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province.

โดย

ดร.อัญชิษฐา อักษรศรี
พระครูปฐมธีรวัฒน์, ดร.
พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จันทูปโม, ผศ.ดร.
นางสาวณัฐพัชร หอมจันทร์
นายสุวรงค์ วงศ์สุวัฒน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU ว.162/2567

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	๑๙
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีอาหารท้องถิ่น	๒๒
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารของคนไทย	๒๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๒
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๒
๓.๒ ข้อมูลพื้นที่วิจัย	๔๓
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๔๓
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๔
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๕
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	๔๗

๓.๗. ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการ

๔๙

บรรณานุกรม

๕๒

ประวัติ

๕๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนานของเมืองในสมัยทวารวดี การท่องเที่ยวของจังหวัดนครปฐมมีหลายแห่งที่น่าเที่ยวหลากหลายและหลายที่ การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการบริโภคอาหารท้องถิ่น เป็นรากฐานทางด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้แก่ท้องถิ่นวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ หรือการประกอบอาชีพ และศาสนสถานซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชุมชน วัฒนธรรมชุมชน ระบบการผลิต ระบบความสัมพันธ์และระบบคุณค่าของชุมชนและการส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการบริโภคอาหารท้องถิ่น ความสามารถของชุมชนในการดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการบริโภคอาหารท้องถิ่น โดยอาศัยปัจจัยด้านการบริโภคอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน การพึ่งตนเองการมีส่วนร่วมของประชาชน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว โดยอาศัยลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านต่าง ๆ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวกและปลอดภัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและชุมชนในระหว่างการท่องเที่ยวหรือเที่ยวชม วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมซึ่งเกี่ยวพันถึงระบบความรู้ ความเชื่อ จารีต ประเพณีรวมถึงจริยศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งจะคงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและยังถ่ายทอดไปยังสังคมอื่น ๆ ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่น ๆ เข้ามาปรับใช้ได้อาหารท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพให้กับนักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวได้ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารให้ประสบความสำเร็จนั้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นและสร้างการจดจำให้กับนักท่องเที่ยวได้

ดังนั้น อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย ตั้งอยู่บนพื้นที่วัดดอนหวาย ตลาดน้ำดอนหวาย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับการจับจ่ายซื้อของฝาก สินค้าท้องถิ่น อาหาร เครื่องดื่ม การท่องเที่ยวทางน้ำ มีวิถีชีวิตเรียบง่าย บรรยากาศโดยรอบร่มรื่น มีพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งร้านค้าขายของอยู่บริเวณสองฟาก

มีเรือขายของมากมาย ตลาดน้ำดอนหวายเป็นตลาดโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอาคารไม้เก่า ๆ ปรากฏอยู่มีหลังคาตลาดประสานกันเป็นหลัง การค้าขายแบบอุตสาหกรรมภายในเรือน ส่วนใหญ่ตั้งขายของอยู่หน้าบ้านของตัวเอง โดยสูตรการปรุงอาหารได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ มีทั้งอาหารไทยและอาหารจีน สินค้าประเภทอาหารที่โด่งดังเช่น เป็ดพะโล้นายหนับ และขนมตาลป้าไข่ เป็นต้น การท่องเที่ยวการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย ถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญของเศรษฐกิจในประเทศไทยซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวส่งผลกระทบให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญเติบโตมากขึ้นโดยจากการวัดอัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวในประเทศไทยจากรายได้ของนักท่องเที่ยวชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวเสน่ห์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านศาสนามีที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนทั่วประเทศ ด้านศิลปวัฒนธรรมมีผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีแม่น้ำท่าจีนเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน สถานที่ท่องเที่ยววัดไร่ขิง พระอารามหลวงศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าการเกษตร ศูนย์การเรียนรู้โรงสีข้าวชุมชนตำบลไร่ขิง และการแปรรูป ศูนย์การเรียนรู้โรงปุ๋ยตำบลไร่ขิง ศูนย์การเรียนรู้ปลูกส้มโอปลอดภัย ฐานเรียนรู้การปลูกพืชผักแบบเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้พัฒนาปัญญาชุมชนตำบลไร่ขิง พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชุมชนบ้านคลองผีเสื้อ ฐานการเรียนรู้แสนรักษ์การปลูกพืชระบบอินทรีย์ กิจกรรมการพัฒนาขึ้นจากภูมิปัญญาวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบ และการอบรมชุมชน การนำเสนอสามารถนำมาประกอบเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ ดูของจริงและลงมือทำ เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจะเกิดการบอกต่อและกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งจะสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน^๑

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีอาหารท้องถิ่นหลากหลาย ทำให้เกิดการท่องเที่ยวและขณะเดียวกันเกิดการบริโภคอาหารที่มากมายของท้องถิ่นนั้น ๆ การขยายตัวทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมีความสำคัญและมีบทบาท โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจได้ถูกจัดอยู่ในระดับต้น ๆ ของการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นยังทำให้ความต้องการในเดินทางมีมากขึ้นเช่นกัน ประกอบกับเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มีการพัฒนาที่ดีขึ้นการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นแนวทางหรือทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาชุมชนและ

^๑ สัมผัสวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร, องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.dasta.or.th/th/article/371> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗).

ท้องถิ่น โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากร ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ต่อ ยอด และเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งที่จับต้องได้และจับต้อง ไม่ได้ นำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทาง วัฒนธรรมร่วมกัน การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึก อย่างมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากร ในท้องถิ่น เพราะเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนา ต่อ ยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการ บูรณาการองค์ความรู้จากสหวิทยาการ และความรู้สมัยใหม่ เข้ากับความรู้อันล้ำค่าของท้องถิ่น ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน จึงสามารถพัฒนาขึ้นได้โดยปัจจัย ภายในหรือศักยภาพที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว จำเป็นที่จะต้องเข้าใจสถานการณ์ ภายนอก ที่เป็นทั้งโอกาส ผลกระทบ และภาวะคุกคาม ในการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการ พัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทาง ประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่า ของสังคม โดย สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความ สวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคน ในแต่ละยุค สมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี^๒ ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทางการบริโภคอาหาร และการท่องเที่ยวเชิงทรัพยากร ในท้องถิ่นการจัดการมรดกภูมิปัญญาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำ กระบวนการ ในการสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่า ความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่มีต่อ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการ การศึกษา รวบรวม ข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานประเพณี พิธีกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน การบริหารจัดการที่ยั่งยืน การ

^๒ ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, (๒๕๕๖), การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, : <https://tourism-dan1.blogspot.com/>, สืบค้นวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

บริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีการออกแบบ การวางแผน การกำหนดมาตรการ และข้อตกลงต่าง ๆ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบทางลบที่จะส่งผลเสียต่อ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังรวมถึงการบริหารจัดการองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับบริบททางด้านพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีระดับของการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย เช่น ร่วมวางแผน ร่วมบริหารจัดการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการตามบริบท ด้านพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้การจัดการ กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ การนำเสนอเรื่องราวของ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและ ทรัพยากรในท้องถิ่น ผ่านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและ กระบวนการ เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และเห็นคุณค่าจากการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ การปฏิบัติจริง และการถ่ายทอดโดยคนในท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้าง คุณค่าการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่ากระบวนการของการท่องเที่ยว มีส่วนสำคัญให้ เกิดกระบวนการในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่าให้กับมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางสังคม

จากสภาพปัญหาผู้วิจัยเห็นว่า “การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นใน ตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม” เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำ ดอนหวาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การ พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น องค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น ๒) ด้านส่งเสริมการ ท่องเที่ยว ๓) ด้านเชิงการสร้างคุณค่าอาหารท้องถิ่น ๔) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น อาหารท้องถิ่นสะท้อนถึงพฤติกรรมของคนไทยในท้องถิ่นในการบริโภคอาหารตามบรรพบุรุษ ประเพณี ความเชื่อ และการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพอาหารถิ่นในแต่ละภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว และ ชุมชนแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี ความมีน้ำใจสร้างภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหาร ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ภูมิชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น มาสร้างสรรค์คุณค่า ดึงดูค นักท่องเที่ยวเข้ามาสร้างความผูกพันกับชุมชน เรียนรู้วัฒนธรรมอาหารอย่างลึกซึ้ง การได้กินอาหาร

ตามวิถีท้องถิ่นนับเป็นเสน่ห์ของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่นิยมแชร์ประสบการณ์ผ่านโซเชียลมีเดียเกิดกระแสการท่องเที่ยวกันมากขึ้น ตลาดน้ำดอนหวายเป็นวิสาหกิจชุมชน เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการทุนชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อที่คนในชุมชนจะสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ท่ามกลางการแข่งขันในปัจจุบัน และมีความแตกต่างจากการทำธุรกิจชุมชน ในส่วนของเป้าหมายที่จะเน้นการอยู่รอด การมีความคิดสร้างสรรค์คล้ายกับการทำการเกษตรแบบผสมผสานเป็นระบบที่มีกิจกรรมที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกันและไม่ขัดแย้งกัน

ดังนั้น การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สิ่งที่จำเป็นที่สุดของการทำวิสาหกิจชุมชนคือการเน้นให้คนในชุมชนมีวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุดตั้งอยู่บนฐานคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เน้นในการเอาชีวิตของคนในชุมชน สิ่งที่จะตามมาคือความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนสามารถที่จะอยู่รอดได้ พึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจในระดับต่าง ๆ ก็จะได้ดีขึ้นตามลำดับตั้งแต่ระดับชุมชน สังคม ตำบล อำเภอ และจังหวัดมาจนถึงในระดับประเทศ

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นอย่างไร

๓.๒.๓ เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นรูปแบบใด

๑.๓ วัตถุประสงค์

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๑.๓.๓ เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตกิจกรรมกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๔.๑.๑ รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นใช้การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้วิธีวิทยารวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน ดังนี้

๑.๔.๑.๒ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ รายงานการประชุมภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดหลักการ ความเป็นมารูปแบบความสัมพันธ์ กระบวนการอัตลักษณ์อาหาร การผลิตภัณฑอาหารท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม

๑.๔.๑.๓ การศึกษาในภาคสนามเชิงคุณภาพและปฏิบัติ (Field Study/ Qualitative Research /Action Research) ศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย โดยประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ทั้งในระดับนโยบาย องค์กร และระดับชุมชนในพื้นที่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

๑.๔.๒.๑ ตลาดน้ำดอนหวาย ตำบลบางกระพิก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐ ตลาดน้ำดอนหวายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับการจับจ่ายซื้อของฝาก สินค้าท้องถิ่น อาหาร เครื่องดื่ม การท่องเที่ยวทางน้ำ มีวิถีชีวิตเรียบง่าย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก พระสงฆ์วัดดอนหวาย เทศบาลบางกระพิก ตัวแทนร้านค้าตลาดดอนหวาย ผู้ดูแลตลาดน้ำดอนหวาย ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว จำนวน ๒๐ รูป/คน

๑.๔.๓.๒ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การปฏิบัติการในพื้นที่ตลาดน้ำดอนหวาย พระสงฆ์วัดดอนหวาย เทศบาลบางกระพิก ตัวแทนร้านค้าตลาดน้ำดอนหวาย ผู้ดูแลตลาดน้ำดอนหวาย ๑๕ รูป/คน

๑.๔.๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การปฏิบัติการในพื้นที่เป็น กระบวนศึกษาวิจัยโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของ อาหารท้องถิ่นในทัศนคติของชุมชนตลาดดอนหวาย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม เช่น รสชาติ คุณภาพ รูปลักษณ์ เป็นต้น

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้น ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจโดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดีซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางมาพักผ่อนโดยสะดวก การทานอาหาร การท่องเที่ยว ล่องเรือ การซื้ออาหารถิ่น การแชร์ข้อมูลแห่งท่องเที่ยวในตลาดน้ำดอนหวาย รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยววิถี

กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่สนับสนุน มีบทบาทหรือกระตุ้นด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดมาตรฐานออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่

๑) มาตรฐานด้านกิจกรรมแห่งท่องเที่ยว เช่น สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

๒) มาตรฐานด้านบริการการท่องเที่ยว เช่น สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัยร้านอาหาร ของที่ระลึก อาหารถิ่น เป็นต้น

๓) มาตรฐานด้านการตลาดท่องเที่ยว เช่น สนับสนุนหรือจัดให้มีการสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ประเพณี หมายถึง แบบแผนของความเชื่อที่ส่งผลต่อการกระทำ ค่านิยม ทักษะคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นดีงาม ถูกต้อง หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคม และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา

วัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่าง แนวทางปฏิบัติ วิถีดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนแต่ละชุมชน ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน ที่ส่งต่อมาสู่คนรุ่นหลัง และสะท้อนถึงตัวตนที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์ ลักษณะเฉพาะตัว ทั้งการใช้ภาษา อุปนิสัยใจคอที่ยิ้มแย้มแจ่มใส กิริยามารยาทที่อ่อนหวาน นุ่มนวล มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

อาหารท้องถิ่น หมายถึง อาหารพื้นบ้านที่ประชาชนบริโภคอยู่ในชีวิตประจำวันและบริโภคในโอกาสต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องปรุง วัสดุที่นำมาประกอบอาหารจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่ เช่น ขนม สิ้นค้า Otop ขนมตาลป่าไข่ เป็ดพะโล้นายหนับ หมูแดดเดียวนมสด ลูกหลานเชื่อม ปลาทุตัมเค็ม ผักพื้นบ้าน ผักผลไม้สด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์สืบเนื่องต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมสืบต่อกันมา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน

ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนอันประกอบด้วย กิจกรรมทางการผลิตกิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อ และการบริโภคของชุมชน

การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ร่วมคิด ร่วมให้ข้อมูลร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการขนาดย่อมและขนาดเล็กของชุมชนเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเองก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงในตลาดดอนหวาย

ตลาดน้ำดอนหวาย หมายถึง เป็นตลาดน้ำริมแม่น้ำท่าจีน ในตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่บนพื้นที่ของวัดดอนหวาย ตลาดน้ำดอนหวายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับการจับจ่ายซื้อของฝาก สินค้าท้องถิ่น อาหาร เครื่องดื่ม การท่องเที่ยวทางน้ำ มีวิถีชีวิตเรียบง่าย บรรยากาศโดยรอบร่มรื่น มีพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งร้านค้าขายของอยู่บริเวณสองฟาก มีเรือขายของมากมายภายในตลาด มีเรือบริการพาเที่ยวชมบรรยากาศริมแม่น้ำท่าจีน และอาหารท้องถิ่นอีกหลายอย่าง พืชผัก ผลไม้ อาหาร และสินค้าท้องถิ่น เช่น ส้มโอ ขาหมู ปลาจากแม่น้ำ ปลาตะเพียน ปลาหู ๓ รสน้ำพริกชนิดต่าง ๆ ห่อหมกน่องหมอน ปลาช่อนเผาเกลือ เปิดพะไลนายหนับ เปิดพะไลนายโอ กุนเชียง หมู ปลาสดตากแห้ง ปลาหูสามรส ขนมสาลีทิพย์ โมจิ ปุยฝ้าย ขนมตาลป้าไข่ ขนมตะโก้ ขนมเป็๋อง ขนมฝักบัวโบราณ ลูกชุบ ทองม้วนสด ข้าวเหนียวแก้ว ขนมเป็๋ยะเฮงกี้ บะจ่าง ข้าวห่อใบบัว ขนมเป็๋ยะเมี่ยงคำ ระกำน้ำปลาหวาน

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๖.๒ ได้ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๑.๖.๓ ได้กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษา “การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้านำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีอาหารท้องถิ่น
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารของคนไทย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น

การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น เป็นการได้ไปเห็นธรรมชาติที่สวยงาม บ้านเมืองที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่าง การสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ ทุกคนต่างมองหาของกินอร่อยๆ หรืออาหารพื้นเมืองที่ไม่เคยลิ้มลอง ยิ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย อาหารไทยเป็นหนึ่งในจุดเด่น เพราะประเทศไทยมีชื่อเสียงด้านอาหารเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกในแต่ละภูมิภาคมีอาหารอร่อยให้เลือกรับประทานมากมายหลายเมนู ดังนั้น การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งดึงดูดให้มีการท่องเที่ยวเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้น ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางที่ประกอบไปด้วยเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑. การเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้างโดยมี การวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้

๒. จุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึง มีจุดมุ่งหมายที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราว แล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิม โดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไป เพื่อใช้ช่วงเวลาหนึ่งอยู่ที่นั่นและที่นั่นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เพียงพอสำหรับ สนองความต้องการและความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

๓. ความมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใด ก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายแหล่งด้วยกัน ซึ่งผู้เดินทางคนหนึ่งอาจมีความหมายมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

รูปแบบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๗ สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้นทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ซึ่งครั้งนั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือ สถานที่สำคัญที่ชาวต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยสร้างขึ้น แต่ต่อมาทางองค์การการท่องเที่ยวโลก แห่งสหประชาชาติ (UNWTO) มีการกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวได้ ๓ รูปแบบหลัก ได้แก่ ๑) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ๒) รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ๓) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ประกอบด้วย

๑.๑ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๒ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อ การรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๓ การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวใน แหล่ง ธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อความงาม ของภูมิทัศน์ ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศึกษาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้มี ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๑.๔ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์เพื่อชื่นชม ความสวยงาม ความสำเร็จ ความเพลิดเพลิน ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐาน ความรับผิดชอบต่อ การรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

๑.๕ การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยว เพื่อไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา จันทรุปราคา ฝนดาว ตก และการดูดาวจักราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล มีความรู้ความ ประทับใจ ความทรงจำ และประสบการณ์เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ มี จิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการ จัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

๒. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ประกอบด้วย

๒.๑ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยว ใน แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ ท่องเที่ยว ได้ ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นบนพื้นฐาน ของความรับผิดชอบต่อ และ มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของ สภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๒.๒ การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความ เพลิดเพลิน ตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานของ ความรับผิดชอบต่อ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดก ทางวัฒนธรรม โดยประชาชน ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๒.๓ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษา มรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๓. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย

๓.๑ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยว ในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม เพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจ ได้รับความเพลิดเพลินและสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้ บางแห่งอาจจัดรูปแบบ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health Beauty and Spa)

๓.๒ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มเติม มีคุณค่าและคุณภาพ ชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

๓.๓ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่ มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓.๔ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬา ตามความถนัดความสนใจในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโต้คลื่น สกีน้ำ

เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับประสบการณ์และความรู้ เพิ่มเติม มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓.๕ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

๓.๖ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Homestay and Farmstay) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือน เพื่อการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้นโดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของ ชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

๓.๗ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบ้านปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิต คือ การท่องเที่ยวโดยจะเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย ๓-๔ ต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย ๑ เดือน

๓.๘ การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึง การจูงใจให้แก่อำนาจของกลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการขายสินค้าชิ้นนั้น ๆ ตามเป้าหมาย หรือเกิน เป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอางจากภูมิภาคหรือจังหวัดต่าง ๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้นได้มาก ตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้ เป็นการให้รางวัลและจูงใจให้เที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักแรม และค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจูงใจรายการพักรแรมตั้งแต่ ๒-๗ วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

๓.๙ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE) หมายถึง การจูงใจให้แก่อำนาจของลูกค้า ของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจูงใจเที่ยวก่อนการประชุม (Pre-Tour) และรายการนำเที่ยว หลังการประชุม (Post-Tour) โดยการจูงใจรายการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง หรือสำหรับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยว

วันเดียว หรือรายการเที่ยวพักค้างแรม ๒-๔ วัน โดยคิดราคา แบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

๓.๑๐ การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งผู้จัดการการท่องเที่ยว คัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจัดรายการนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ ๒-๗ วัน หรือมากกว่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (Agro-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco-Adventure Travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (Agro-cultural Tourism) เป็นต้น^๑

แอน เมท ซาลาเกอร์ (Anne-Mette Hjalager) ได้จัดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงอาหารไว้ ๔ ประเภท ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้ คือ

๑. ทัวร์อาหาร (Food Tours or Routes) หรือเรียกอีกอย่างว่า เส้นทางรสชาติ (Taste Paths) ซึ่งรวมถึงเครื่องดื่มด้วย เช่น ไวน์ วิสกี้ ไซเดอร์ และเบียร์ ทัวร์อาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนความคิดในเรื่องอาหาร รสชาติ วัฒนธรรม และชุมชน รวมถึงการไปฟาร์ม ทุ่งนา เยี่ยมชมโรงงานถึงแหล่งสถานที่ผลิตอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่น

๒. พิพิธภัณฑ์อาหาร (Food Museum) เพื่อบอกที่มาเรื่องราวกระบวนการผลิต ส่วนผสม เครื่องปรุงการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ และวิธีการปรุงอาหารประเภทต่าง ๆ วัตถุประสงค์ของอาหารและอาหารท้องถิ่นเป็นแนวความคิดหลักของการจัดพิพิธภัณฑ์อาหารส่วนใหญ่ รวมถึงการจัดกิจกรรมการปรุงอาหารเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์โดยตรง

๓. เทศกาลอาหาร (Food Festival or Event) การจัดเทศกาลอาหารนิยมการจัดแบบที่สามารถเคลื่อนที่ได้ง่าย จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งเพราะส่วนใหญ่เป็นการจัดงานขึ้นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เทศกาลอาหารสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในชาติและต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการจัดเกี่ยวกับอาหารประจำชาติ และอาหารประจำภูมิภาค มีการนำเสนออาหารท้องถิ่นและเครื่องดื่มในรูปแบบต่าง ๆ แสดงถึงขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบอาหารและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ นักปรุงอาหารที่มีชื่อเสียงมาแสดงการปรุงอาหาร มีการประกวดแข่งขัน และมอบรางวัล

---

^๑ วาริชต์ มัชยมนบุรุษ, รูปแบบการบริหารการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่, ๒๕๕๒, ปรัชญาดุุษฎีบัณฑิต บริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, หน้า

๔. การเรียนปรุงอาหาร (Cooking classes) เป็นการเรียนระหว่างมาท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจในศิลปะการปรุงอาหารแล้วยังต้องการมีความรู้ถึงวัฒนธรรมด้านอาหาร ประเพณีอาหารท้องถิ่นประจำภูมิภาค การเกษตร ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถเรียนได้แบบระยะสั้นที่เป็นเมนูอาหารเฉพาะถึงอาหารระดับภูมิภาค^๒

วัฒนธรรมอาหารไม่มีวันหายไปจากโลกของเรา การกินอาหารเป็นเรื่องพื้นฐานของคนทั้งโลก การท่องเที่ยวเทรนด์นี้จึงไม่ใช่แค่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเท่านั้น หากแต่ทุกเมนูทุกคำที่กินเข้าไปจะช่วยพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และวงการอาหารให้ยั่งยืน การอนุรักษ์เมนูท้องถิ่น ส่วนประกอบดั้งเดิมที่หาได้ในชุมชน ก็เป็นการรักษาซัพพลายเชนของเมนูนั้น ๆ ไม่ให้สูญหาย ยิ่งหากได้คนรุ่นใหม่ที่เข้าใจวัฒนธรรมการกินของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักการเล่าสตอรี่ รู้จักการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ มาช่วยสร้าง Movement ให้กับชุมชน สร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว สนับสนุนให้ระบบนิเวศทางการท่องเที่ยวและการกินเติบโตไปพร้อมๆ กัน ความสุขเชิงสร้างสรรค์ในทุกมิติอาจเกิดขึ้น เมนูชุมชนที่สะท้อนเรื่องราว สะท้อนวิถีชีวิต สะท้อนสังคม อาจยกระดับจากเมนูพื้นบ้านสู่เมนูมีระดับ (Fine Dining) ในอนาคตก็ได้

เสาหลักของ การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่แต่ละชุมชนควรหยิบมาบอกเล่าเพื่อทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารในชุมชนมีความน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ นั่นคือ

๑. Farming System เริ่มต้นจากแหล่งกำเนิดอาหาร แปลงผัก สวนผลไม้ ไร่ สวน หรือท่องเที่ยวในแนวทางเกษตรปลอดภัย สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของอาหารต่อสุขภาพและการกินดีมีสุข

๒. Story of Food คุณค่าของเรื่องราวเบื้องหลังที่ทำให้คุณค่าของอาหารแต่ละจานโดดเด่นและเป็นที่ยึดจำ อาหารหนึ่งจานรวบรวมเรื่องราวมรดกภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การกิน วิธีการนำเสนออาหาร ล้วนแต่เป็นการสร้างสรรค์ความดีงามทำให้เกิดการลิ้มรสอาหาร อาหารจึงเป็นมากกว่าอาหารเสมอ

๓. Creative Industries อุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นทุนมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาหารได้ทั้งสิ้น เพราะการนำเสนออาหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สะท้อนวิถีชีวิต รสนิยม และ

^๒ ใช้ Soft power “อาหารไทย” สร้างจุดเด่นให้ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) คืบรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา. <https://www.salika.co/2023/11/22/soft-power-gastronomy-tourism/>. สืบค้น ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗.

ทิศทางของอาหารตามยุคสมัย นับตั้งแต่ประชาชนที่ใส่อาหาร ไปจนถึงนวัตกรรมด้านอาหาร รางวัลด้านอาหาร ดนตรี การแสดง วรรณกรรม ที่ล้วนสามารถทำให้อรรถรสของอาหารเป็นได้มากกว่าอิมห้อง แต่สร้างสรรค์ให้อิมสมอง อิมตา และอิมใจ

๔. Sustainable Tourism ผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานของการท่องเที่ยว อนุรักษ์ ส่งเสริมเรื่องราวท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความคงอยู่ของหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการเศษอาหารเหลือทิ้ง คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การปกป้องมรดกทางอาหารของท้องถิ่น ให้อาหารเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ เปิดประสบการณ์ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน แก่ผู้มาเยือน^๓

๒.๑.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นในปัจจุบันมีผู้เสนอปัจจัยที่คิดว่าจะมีผลต่ออัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นเป็น ๙ ปัจจัย

๑. วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงอาหาร เป็นวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งอาจเกิดเอง โดยธรรมชาติหรือชุมชนผลิตขึ้นโดยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แล้วนำมาปรุงอาหารในชีวิตประจำวัน วัตถุดิบบางชนิดมีเฉพาะในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ผักเชียงดา มีในภาคเหนือ เหลียงเป็นพืชที่มีในภาคใต้ เป็นต้น

๒. วิธีการปรุงและประกอบอาหาร เป็นวิธีการที่ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน บางท้องถิ่นอาจใช้วัตถุดิบชนิดเดียวกันกับท้องถิ่นอื่นแต่มีวิธีการปรุงและประกอบอาหารที่ต่างกัน เช่น หน่อไม้ดอง ทางภาคใต้ถ้านำไปแกงส้มหรือแกงเหลืองก็นับว่าเป็นอาหารท้องถิ่นของภาคใต้ แต่ถ้านำมาต้มส้มกับปลากระบอกก็นับว่าเป็นอาหารท้องถิ่นของภาคกลางด้านตะวันออก เป็นต้น

๓. วิธีการรับประทานอาหารมีเหมือน ๆ กันในทุกท้องถิ่น หากท้องถิ่นหนึ่งมีวิธีการนำมารับประทาน ที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นก็นับว่าเป็นอาหารเฉพาะท้องถิ่นนั้น เช่น การนำข้าวเหนียวมูนมารับประทานคู่กับแกงส้ม ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองหรืออาหารท้องถิ่นของจันทบุรี เป็นต้น

๔. ลักษณะทางภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ความสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อแหล่งอาหารธรรมชาติ เช่น ภาคกลางเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่เป็นที่ราบของแม่น้ำหลายสาย ทำให้มีตะกอน

^๓ ใช้ Soft power “อาหารไทย” สร้างจุดเด่นให้ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) คืบรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา. <https://www.salika.co/2023/11/22/soft-power-gastronomy-tourism/>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗.

ดินมาทับถมกันจำนวนมาก ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ ตลอดจนการมีอาณาเขตติดต่อกันก็ทำให้มีการเลื่อนไหล แลกเปลี่ยนของวัฒนธรรมด้วย

๕. ลักษณะภูมิอากาศ เช่น ภาคเหนือมีภูมิอากาศหนาวเย็นกว่าภาคอื่น ๆ ในฤดูหนาวทำให้มีอาหารท้องถิ่นคือ แกงกระด้าง ซึ่งความเย็นของอากาศในฤดูหนาวทำให้เจลาตินในหนังหมูที่ต้มเคี่ยวเกิดการแข็งตัวคล้ายวุ้น

๖. การย้ายถิ่น อาจเกิดจากการไปทำงานทำ การไปศึกษาเล่าเรียนหรือในสมัยก่อนอาจเกิดจากการทำสงคราม มนุษย์ก็นำเอาวัฒนธรรมตามท้องถิ่นของตนเองซึ่งมีติดต่องานไปใช้ในแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ และถ้าเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน วัฒนธรรมท้องถิ่นหนึ่งก็จะไปเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ในอีกท้องถิ่นหนึ่ง และในทางกลับกันถ้าเป็นการย้ายถิ่นในระยะสั้น เช่น การไปศึกษาต่อใน ต่างประเทศ เมื่อมนุษย์ย้ายกลับมาอยู่ในถิ่นฐานเดิมก็นำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนเองได้ไปพบและ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นรายหนึ่ง กลับมาใช้ในท้องถิ่นเดิมของตนเองและถ้าคนในชุมชนพอใจยอมรับจะ เกิดการนำมาปฏิบัติต่อเนื่องกันไป

๗. ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี มีการประดิษฐ์คิดค้น เครื่องมือเครื่องอำนวยความสะดวกมากมาย มนุษย์จึงนำมาใช้เพื่อช่วยทุ่นแรง ประหยัดเวลา แต่หากมนุษย์ไม่ใช้อย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะในด้านอาหารก็อาจจะทำให้เสียความเป็นเอกลักษณ์ไปได้ เช่น การตำน้ำพริกกะปิ แต่โบราณ เราใช้ครกและสากหิน โขลกผสมเครื่องปรุง เป็นต้น แต่ปัจจุบันร้านข้าวแกงใช้เครื่องปั่นผสมอาหาร (Blender) ปั่นน้ำพริกกะปิทำให้รสชาติน้ำพริกกะปิเสียไป เนื่องจากการโขลกจะทำให้เครื่องปรุงบุบซำ และแตกส่วนเครื่องปั่นผสมอาหารมีใบมีดเล็ก ๆ ช่วยให้ส่วนผสมชิ้นเล็กลง ดังนั้นการผสมผสานของส่วนประกอบการระเหยของกลิ่นที่อยู่วัตถุบึงจึงเสียไป

๘. ความเปลี่ยนแปลงของครอบครัวและสังคม จากเดิมสังคมไทยเป็นครอบครัวขยายมีลูกหลาย คน ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว มีลูก ๑-๒ คน ภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ เลี้ยงครอบครัวเหมือนสามี ทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การใช้เวลาหรือการมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวน้อยลงทำให้มีวัฒนธรรมอาหารถุงพลาสติกหรือการกินอาหารนอกบ้าน

๙. การเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีการค้าขาย แลกเปลี่ยนตลอดจนการเยี่ยมเยือน ทำให้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งประเทศที่มีอาณา

เขต ติดต่อกัน เช่น ลาว พม่า มาเลเซีย หรือประเทศที่อยู่ห่างไกล เช่น อินเดีย จีน โปรตุเกสก็ตาม ทำให้มีการรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าใช้และปฏิบัติในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน^๔

สรุป การนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการปรุงอาหาร ที่เป็นวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นวัฒนธรรมท้องถิ่นหนึ่งก็จะไปเกิดเป็นวัฒนธรรม ใหม่ในอีกท้องถิ่นหนึ่งการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การใช้เวลาหรือการมีกิจกรรมต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย ดังว่าการมีวัฒนธรรมอาหารจึงมีความสำคัญและเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมถูกใช้สร้างเป็นแนวคิดและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะและสนับสนุนเชิงกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนารวมทั้งสร้างความรับผิดชอบในการสนับสนุนต่อการร่วมปฏิบัติในงานโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญการพัฒนาชุมชนในระยะปีค.ศ. 1960 ยังเป็นการวางฐานองค์กรชุมชนโดยมุ่งเน้นให้องค์กรเป็นผู้สนับสนุนให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรและมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารตลอดจนความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมและความสามัคคีพร้อมใจในหมู่สมาชิกของชุมชนแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนคือการที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน คือการที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) ในการพัฒนา โดยแสดงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน^๕ ในการพัฒนาโดยแสดงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ กระบวนการให้คนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่แท้จริงจึงหมายถึงการที่คนในชุมชนพัฒนาขีด

^๔ สุนีย์ ศักดาเดช. อาหารท้องถิ่น. จันทบุรี: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, (๒๕๔๙), ๒๘-๒๙.

^๕ วชิรวัชร งามละม่อม. แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในชุมชน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา https://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_28.html (๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗).

ความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ สังคม และการตัดสินใจต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับร่วมกัน^๖

ความสำคัญจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากชุมชนในการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมควรเป็นไปตามกระบวนการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐนักวิชาการเป็นผู้กระตุ้น ให้ชุมชนเห็นความสำคัญและช่วยพัฒนาฐานความรู้ให้เกิดขึ้น สร้างแรงจูงใจเชิงบวกทำให้คนในชุมชนภูมิใจ และตระหนักถึงศักดิ์ศรีของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ส่วนชุมชนหรือกลุ่มคนผู้สร้างสรรค์ซึ่งอยู่ในบริเวณที่พัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นย่อมเป็นผู้มีองค์ความรู้คุ้นเคยกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดังกล่าว^๗ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการ โดยนิคม ผัดแสน ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ให้ประชาชนได้คิดค้นแนวทางขึ้นเอง เป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้น ปัญหา และการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่ง อุทัย บุญประเสริฐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจกิจกรรมใด ๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน สอดคล้องกับพีระ พรนวม ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา ปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกันตลอดจนรับรู้ผลดี ผลเสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น ตรงกับสัญญา เคณาภูมิ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิก ได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ

^๖ จินตวีร์ เกษมสุข. การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๖). หน้า ๒.

^๗ พนิต มงคลธรรมรัตน์. กฎหมายส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม :การพัฒนาและอุปสรรคของประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. ๙ (๑). (๒๕๖๑). หน้า ๙๒.

ตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจและได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

อคิน ระพีพัฒน์ และจารุภรณ์ เกาละทัต (๒๕๖๓) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ไม่ใช่มีการกำหนดเอาไว้แล้ว หรือเพียงแค่ให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้น^๘ ซึ่ง ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (๒๕๖๓) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากร ในปัจจัยที่มีในสังคมเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง^๙ และ เพียงเดือน ขำสีเมฆ (๒๕๕๖) ได้ให้สาระของ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไข และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับคำชี้แนะที่ดี^{๑๐}

สรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากชุมชนในการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการให้คนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกันการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน

^๘ อคิน ระพีพัฒน์ และจารุภรณ์ เกาละทัต. (๒๕๓๑). ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนกรณียกกระบัตร: โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น

^๙ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (๒๕๖๓). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

^{๑๐} เพียงเดือน ขำสีเมฆ. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง. (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๕๖).

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีอาหารท้องถิ่น

อาหารท้องถิ่นเป็นอาหารที่คนในท้องถิ่นนั้นนิยมรับประทานสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ลักษณะอาหารประกอบด้วยวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ทั้งจำพวกพืชและสัตว์ นำมาประกอบอาหาร ด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ อาหารท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติ เหตุเพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งซึ่งต้องอาศัยอยู่กับธรรมชาติ มนุษย์จึงต้องคิดหาวิธีดำรงชีวิตด้วยการนำเอาวัตถุดิบพืชและสัตว์ต่าง ๆ มากินเป็นอาหาร โดยการลอง ผิดลองถูกและทำซ้ำ ๆ ในสิ่งที่พึงพอใจถ่ายทอดสู่ลูกหลานสืบต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรม หรือ เอกลักษณ์เฉพาะของคนในท้องถิ่นนั้น ด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมและลักษณะภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้วัตถุดิบอาหารของมนุษย์มีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ภาคกลางมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ อาหาร จำพวกเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายจึงเป็นพวกกุ้ง หอย ปู ปลา น้ำจืด เป็นต้น หรือ พืชน้ำต่าง ๆ เช่น สายบัว ราก บัว ผักแว่น เป็นต้น ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง อาหารจำพวกเนื้อสัตว์ที่หาได้ ง่ายจึงเป็นพวกสัตว์ที่อาศัยอยู่ในที่แห้งแล้งได้ เช่น ตุ่น แย้ ไช้เม็ดแดง แมลงต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนพืชเป็น พวกใบเตย ผักแขยง แต่อย่างไรก็ตามทั้งพืชและสัตว์น้ำ เช่น ในภาคกลางหรือภาคอื่น ๆ ก็ยังพอหาได้แต่การเจริญเติบโตหรือความสมบูรณ์อาจน้อยกว่าเพราะขาดน้ำ ในภาคเหนือ เป็นภาคที่มีอากาศหนาว เย็นมากกว่าภาคอื่น ๆ ในฤดูหนาวอาหารของคนภาคเหนือส่วนใหญ่จึงมีไขมัน มากกว่าอาหารในภาคอีสาน สารอาหารไขมันช่วยให้ร่างกายอบอุ่น สภาพอาณาเขตที่ติดต่อกันก็มี อิทธิพลต่อการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านอาหารความเป็นอยู่ด้วย อาหารท้องถิ่น ว่าเป็นอาหารที่นิยมรับประทานเฉพาะถิ่นประกอบด้วยพืชผักและวัตถุดิบ ที่มีในท้องถิ่นมีวิธีการปรุงที่ ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน อาหารท้องถิ่นในแต่ละที่มีความแตกต่าง กันขึ้นอยู่กับสภาพ ธรรมชาติที่มอบชนิดของพืชพรรณและเนื้อสัตว์ต่าง ๆ แก่คนในถิ่นนั้นประสบการณ์ในการลองผิดลอง ถูกแล้วถ่ายทอดสู่ลูกหลาน รวมทั้งรสนิยมในการบริโภคของคนในท้องถิ่นจึงเกิดเป็น

ประเภทของอาหารท้องถิ่น อาหารการกินของคนไทยโดยทั่วไป นอกจากจะมีข้าวและปลา แล้วยังมีอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ต่าง ๆ อีกมากมาย ธรรมเนียมการประกอบอาหารของไทย นั้น มีลักษณะเด่นในเรื่องความ พิถีพิถัน และประณีตบรรจงมาก สามารถคิดค้นวิธีปรุงอาหาร วิธี ประดิษฐ์ประดอยผักและผลไม้ให้มีความ สวยงามน่ากิน อาหารที่คนไทยบริโภคในวันหนึ่ง ๆ พอจะแบ่ง ออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ (คณะกรรมการ จัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี, ๒๕๒๕)

๑. กับข้าวหรือของคาวหรือกับ หมายถึงของกินที่กินพร้อมกับข้าว เพื่อเพิ่มรสชาติและคุณค่า

ทางอาหารกับข้าวไทยส่วนใหญ่ ได้แก่ ปลา เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ผักและผลไม้ สังขราชปลาเลกัวซ์บาทหลวง ชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงกับข้าวของไทยว่ามีอยู่ ๒ ชนิด คือ กับข้าวจีนและกับข้าวไทย “คนจีนนั้น ทำกับข้าวเกือบไม่ใช้เกลือ และเครื่องเทศเลย บางครั้งยังเติมน้ำตาลลงในกับข้าวเสียอีก ทำให้มีรสหวานปะแล่ม มีมันมาก และมักจะจัดซัด ยกเว้นกับข้าวจำพวกปลา หอยและผักเค็มซึ่งคนจีนจะต้องทำเข้าสำหรับด้วยเสมอ กับข้าวไทยนั้นตรงกันข้ามมีรสขุ่นและเผ็ด น้ำแกงที่นิยมที่สุดคือ กะทรี” กับข้าวของไทยแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑.๑ ต้มหรือแกง เช่น แกงเผ็ด แกงจืด ต้มยำ ฯลฯ

๑.๒ ผัด ยำ พล่า

๑.๓ เครื่องเคียง เช่น ทอดมัน ห่อหมก ปลาเค็ม ฯลฯ

๑.๔ เครื่องจิ้ม เช่น หลน และน้ำพริกชนิดต่าง ๆ

๒. ของหวานหรือขนมของไทย มีหลายชนิด ส่วนใหญ่จะมีเครื่องประกอบ ๕ อย่างคือแป้งข้าวเจ้าหรือแป้งข้าวเหนียว มะพร้าว น้ำตาล ไข่และถั่ว พอจะจำแนกออกได้ดังนี้คือ

๒.๑ ประเภทต้ม เช่น ถั่วดำต้มน้ำตาล กล้วยบวชชี ข้าวเหนียวเปียกลำไย เป็นต้น

๒.๒ ประเภทหนึ่ง เช่น ขนมกล้วย ขนมตาล สังขยา เป็นต้น

๒.๓ ประเภทอบ เช่น ขนมหม้อแกง ขนมกลีบลำดวน ขนมฝิง เป็นต้น

๒.๔ ประเภทกวน เช่น กล้วยกวน ทุเรียนกวน มังคุดกวน เป็นต้น

๒.๕ ประเภทลอยแก้ว เช่น ส้มลอยแก้ว วุ้นน้ำเชื่อม สามแซ่ เป็นต้น

๒.๖ ประเภทลวก เช่น ลูกชุบ ไข่แมงดา ทองหยอด เป็นต้น

๒.๗ ประเภทเชื่อม เช่น ลูกตาลเชื่อม กล้วยเชื่อม มันเชื่อม เป็นต้น

๒.๘ ประเภทปิ้ง เช่น กล้วยปิ้ง กล้วยเผา ข้าวเหนียวปิ้ง เป็นต้น

๒.๙ ประเภทเบ็ดเตล็ด เช่น ข้าวเหนียวสังขยา ข้าวเหนียวน้ำกะทิทุเรียน ข้าวยาคุขนมเหนียวข้าวตอกตั้ง ข้าวเม่าบด ขนมเบื้อง แป้งจี๊ มะพร้าวแก้ว เป็นต้น

๓. ผักและผลไม้ เป็นอาหารที่ได้จากพืชและผลผลิตของพืช ซึ่งคนไทยนิยมรับประทานกันมาก โดยเฉพาะ “ผัก” เป็นส่วนประกอบเครื่องปรุงของอาหารคาวแทบทุกชนิดผักอาจจัดจำพวกตามส่วนที่ กินได้ดังต่อไปนี้

๓.๑ ส่วนที่เป็นราก ตามหลักพฤกษศาสตร์ เช่น มันเทศ มันแกว หัวผักกาด หัวแค รอทหัวบัว เป็นต้น

๓.๒ ส่วนที่เป็นรากหัว ซึ่งเป็นแหล่งเก็บอาหารของพืช เช่น มันฝรั่ง ผือก เป็นต้น

๓.๓ ส่วนที่เป็นแง่ง เช่น ขิง ข่า เป็นต้น

๓.๔ ส่วนที่เป็นลำต้น เช่น หน่อไม้ หน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น

๓.๕ ส่วนที่เป็นก้าน เช่น ก้านดอกกระเทียม ก้านดอกกุยช่าย ก้านดอกกระหล่ำก้าน

เซลเลอรี เป็นต้น

๓.๖ ส่วนที่กำลังผลิ เช่น ถั่วงอก เป็นต้น

๓.๗ ส่วนที่เป็นห้วงอกต่อไป เช่น หัวหอม หัวกระเทียม เป็นต้น

๓.๘ ส่วนที่เป็นใบ เช่น ผักกาด ใบตำลึง เป็นต้น

๓.๙ ส่วนที่เป็นดอกอ่อน เช่น กะหล่ำดอก กะหล่ำเขียว หัวปลี เป็นต้น

๓.๑๐ ส่วนที่เป็นเมล็ดพันธุ์อ่อน เช่น ถั่วลันเตา ถั่วพู ถั่วฝักยาว มะพร้าวอ่อน จาว

ตาลอ่อน เป็นต้น

๓.๑๑ ส่วนที่เป็นเมล็ดพันธุ์แก่ เช่น ถั่วต่าง ๆ มะพร้าวแก่ เป็นต้น

๓.๑๒ ส่วนที่เป็นผลอ่อน เช่น มะเขือยาว แตงกวา ข้าวโพด เป็นต้น

๓.๑๓ ส่วนที่เป็นผลแก่ เช่น แตงโม มะเขือเทศ พริก เป็นต้น

๓.๑๔ พืชที่กินได้ทั้งต้น เช่น เห็ดต่าง ๆ ที่กินได้ ไข่น้ำสาหร่ายทะเล เป็นต้น

ผลไม้ ประเทศไทยอุดมไปด้วยผลไม้มานานาชนิด สมัยโบราณชาวป่า ชาวเขาหรือฤๅษีชีไพร ผู้บำเพ็ญพรตอยู่ในป่าสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยผลไม้ เพราะผลไม้ให้วิตามินและเกลือแร่มากมายเหตุที่มนุษย์สามารถเลือกกินผลไม้ชนิดต่าง ๆ ได้นั้น เข้าใจว่าคงจะเห็นสัตว์ป่ากินก่อน เมื่อเห็นว่าสัตว์กินได้และไม่เป็นอันตรายแล้วมนุษย์จึงกินตาม ผลไม้บางชนิดมีกินตลอดปีและราคาไม่แพงบางชนิดให้วิตามินซีสูง เช่น ส้ม มะละกอ ฝรั่ง มะขามป้อม ผลไม้บางชนิดตามฤดูกาล มักจะมีราคาแพงแต่ให้คุณค่าทางอาหารน้อย เช่น พุรีเยน ลำไย องุ่น เป็นต้น^{๑๑}

ความสำคัญของอาหารท้องถิ่น สภาพทางภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดชนิด ลักษณะของอาหาร ท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นอย่างหลากหลาย ทั้งที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน อาหาร ท้องถิ่น ความสำคัญ ดังนี้

^{๑๑} สุนีย์ ศักดาเดช. อาหารท้องถิ่น. จันทบุรี: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, (2549) : 28 – 29

๑. แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่นจะมีวัตถุดิบอาหาร วิธีการปรุงการกินอาหารท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแสดงถึงวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดและปฏิบัติสืบต่อกันมาคนที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันหรือใกล้เคียงกันจะมีความนิยมหรือชอบอาหารที่คล้ายคลึงกัน อาหารในแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดแตกต่างกันไป เช่น อาหารภาคเหนือ รสอ่อน แต่มั่น อาหารภาคอีสาน รสจัด เผ็ด แต่ไม่นิยมใช้น้ำมันหรือกะทิ เป็นต้น

๒. เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารท้องถิ่นใช้เนื้อสัตว์เป็นส่วนประกอบไม่มากนัก ไขมันต่ำและใช้พืชผักพื้นบ้านเป็นส่วนประกอบหลัก ตลอดจนแบบแผนในการรับประทานอาหารก็ช่วยส่งเสริมให้ร่างกายได้รับสารอาหารอย่างสมดุล คือ มีอาหารหลายชนิด ปรุงด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ กันให้รับประทานในมือเดียวกัน

๓. ปลอดภัยจากสารเคมีทั้งปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เนื่องจากพืชผักพื้นบ้านส่วนใหญ่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อายุของพืชสั้นหรือยาวแล้วแต่ชนิด เกิดขึ้นหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไปตามฤดูกาลจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสารเคมีต่าง ๆ

๔. สร้างอาชีพ สร้างรายได้ อาหารท้องถิ่นนอกจากปรุงเพื่อรับประทานกันในครัวเรือนแล้วยังสามารถผลิตออกจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับอุตสาหกรรม เนื่องจากอาหารท้องถิ่นบางชนิดเป็นที่นิยมของคนทั่วไป

๕. ช่วยประหยัดรายจ่ายของครอบครัว การปรุงอาหารท้องถิ่น เพื่อรับประทานกันในครัวเรือน ไม่ต้องเสียเงินซื้อหาวัตถุดิบมากนัก บางครั้งอาจเก็บหรือหาได้ในบริเวณบ้านหรือบริเวณข้างเคียง

๖. รับประทานอาหารที่สดใหม่เสมอ ซึ่งวัตถุดิบอาหารและอาหารที่ปรุงสำเร็จถ้าต้องเก็บไว้นาน ๆ รสชาติเนื้อสัมผัสคุณค่าทางโภชนาการย่อมลดลงอาหารท้องถิ่นสามารถปรุงรับประทานใหม่ ๆ ซึ่งดีทั้งในด้านคุณภาพอาหารและการสุขภาพอาหาร^{๑๒}

^{๑๒} สุณีย์ วัฒนนาย “๖ อาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมการกินแบบพื้นบ้านสืบสานสู่อาเซียน” วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ๑ (๑) มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๓๔-๔๔.

ปัจจัยที่มีผลต่อเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นในปัจจุบันมีผู้เสนอปัจจัยที่คิดว่าจะมีผลต่ออัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นเป็น ๙ ปัจจัย^{๑๓}

๑. วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงอาหาร เป็นวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งอาจเกิดเอง โดยธรรมชาติหรือชุมชนผลิตขึ้นโดยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แล้วนำมาปรุงอาหารในชีวิตประจำวัน วัตถุดิบบางชนิดมีเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ผักเชียงดา มีในภาคเหนือ เหลียงเป็นพืชที่มีในภาคใต้ เป็นต้น

๒. วิธีการปรุงและประกอบอาหาร เป็นวิธีการที่ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน บางท้องถิ่นอาจใช้วัตถุดิบชนิดเดียวกันกับท้องถิ่นอื่นแต่มีวิธีการปรุงและประกอบอาหารที่ต่างกัน เช่น หน่อไม้ดอง ทางภาคใต้ถ้านำไปแกงส้มหรือแกงเหลืองก็นับว่าเป็นอาหารท้องถิ่นของภาคใต้ แต่ถ้านำมาต้มส้มกับปลากระบอกก็นับว่าเป็นอาหารท้องถิ่นของภาคกลางด้านตะวันออก เป็นต้น

๓. วิธีการรับประทานอาหารมีเหมือน ๆ กันในทุกท้องถิ่น หากท้องถิ่นหนึ่งมีวิธีการนำมารับประทาน ที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นก็นับว่าเป็นอาหารเฉพาะท้องถิ่นนั้น เช่น การนำข้าวเหนียวมูนมารับประทานคู่กับแกงส้ม ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองหรืออาหารท้องถิ่นของจันทบุรี เป็นต้น

๔. ลักษณะทางภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ความสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อแหล่งอาหารธรรมชาติ เช่น ภาคกลางเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่เป็นที่ราบของแม่น้ำหลายสาย ทำให้มีตะกอนดินมาทับถมกันจำนวนมาก ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ ตลอดจนการมีอาณาเขตติดต่อกันก็ทำให้มีการเลื่อนไหล แลกเปลี่ยนของวัฒนธรรมด้วย

๕. ลักษณะภูมิอากาศ เช่น ภาคเหนือมีภูมิอากาศหนาวเย็นกว่าภาคอื่น ๆ ในฤดูหนาวทำให้มีอาหารท้องถิ่น คือ แกงกระด้าง ซึ่งความเย็นของอากาศในฤดูหนาวทำให้เจลาตินในหนังหมูที่ต้มเคี่ยวเกิดการแข็งตัวคล้ายวุ้น

๖. การย้ายถิ่น อาจเกิดจากการไปทำงานทำ การไปศึกษาเล่าเรียนหรือในสมัยก่อนอาจเกิดจากการทำสงคราม มนุษย์ก็นำเอาวัฒนธรรมตามท้องถิ่นของตนเองซึ่งมีติดต่อกันไปใช้ในแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ และถ้าเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นระยะเวลาเวลานาน วัฒนธรรมท้องถิ่นหนึ่งก็จะไปเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ในอีกท้องถิ่นหนึ่ง และในทางกลับกันถ้าเป็นการย้ายถิ่นในระยะสั้น เช่น การไปศึกษา

^{๑๓} สุณีย์ วัฒนาย “๖ อาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมการกินแบบพื้นบ้านสืบสานสู่อาเซียน” วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ๑ (๑) มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗) หน้า ๓๔-๔๔.

ต่อในต่างประเทศ เมื่อมนุษย์ย้ายกลับมาอยู่ในถิ่นฐานเดิมก็นำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนเองได้ไปพบ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นรายหนึ่ง กลับมาใช้ในท้องถิ่นเดิมของตนเองและถ้าคนในชุมชนพอใจ ยอมรับจะเกิดการนำมาปฏิบัติต่อเนื่องกันไป

๗. ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี มีการประดิษฐ์คิดค้น เครื่องมือเครื่องอำนวยความสะดวกมากมาย มนุษย์จึงนำมาใช้เพื่อช่วยทุ่นแรง ประหยัดเวลา แต่หากมนุษย์ไม่ใช้อย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะในด้านอาหารก็อาจจะทำให้เสียความเป็นเอกลักษณ์ไปได้ เช่น การดำนํ้าพริกกะปิ แต่โบราณ เราใช้ครกและสากหิน โขลกผสมเครื่องปรุง เป็นต้น แต่ปัจจุบันร้านข้าวแกงใช้เครื่องปั่นผสมอาหาร (Blender) ปรุงนํ้าพริกกะปิทำให้รสชาตินํ้าพริกกะปิเสียไป เนื่องจากการโขลกจะทำให้เครื่องปรุงบุบซ้า และแตกส่วนเครื่องปั่นผสมอาหารมีใบมีดเล็ก ๆ ช่วยให้ส่วนผสมชิ้นเล็กลง ดังนั้น การผสมผสานของ ส่วนประกอบ การระเหยของกลิ่นที่อยู่วัตถุดิบจึงเสียไป

๘. ความเปลี่ยนแปลงของครอบครัว และสังคมจากเดิมสังคมไทยเป็นครอบครัวขยายมีลูกหลาย คน ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว มีลูก ๑-๒ คน ภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ เลี้ยงครอบครัวเหมือนสามีทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การใช้เวลาหรือการมีกิจกรรมร่วมกันใน ครอบครัวน้อยลง ทำให้มีวัฒนธรรมอาหารถุงพลาสติกหรือการกินอาหารนอกบ้าน

๙. การเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีการค้าขาย แลกเปลี่ยนตลอดจนการเยี่ยมเยือน ทำให้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งประเทศที่มีอาณาเขต ติดต่อกัน เช่น ลาว พม่า มาเลเซีย หรือประเทศที่อยู่ห่างไกล เช่น อินเดีย จีน โปรตุเกสก็ตามทำให้มีการรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าใช้และปฏิบัติในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

สรุป การแสดงออกถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่นจะมีวัตถุดิบอาหารเป็นของตัวเองที่หาได้ในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยการวิธีการปรุงก็ดี วิธีการกินก็ดี แสดงถึงอาหารท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญต่อและที่อยู่อาศัยขอพื้นที่นั้น วัฒนธรรมท้องถิ่นหนึ่งก็จะไปเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ในอีกท้องถิ่นหนึ่ง การที่จะสร้างวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดและปฏิบัติสืบต่อกันมาคนที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันหรือใกล้เคียงกันจะมีความนิยมหรือชอบอาหารที่คล้ายคลึงกันดังนั้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นสร้างจุดขายในตัวมันเอง

๒.๔ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารของคนไทย

ความหมายของวัฒนธรรมอาหารวัฒนธรรมด้านอาหารมีความหมายถึงอาหารที่เป็นไปตามความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต และความรู้ของสังคมแต่ละสังคม มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ด้านอาหารของแต่ละสังคม มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการกินของคนเรา ซึ่งไปสู่การกินพอ กินครบ กินอย่างได้รับสารอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการเหมาะสมกับความต้องการของร่างกายได้^{๑๔}

อุษณีย์ ฐวโชติ กล่าวว่า วัฒนธรรมอาหารเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์กระทั่งถูกนำมาเปรียบเปรยว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลำคลองหลายสายไหลผ่าน จึงเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวชั้นเลิศแห่งหนึ่งของโลก รวมถึงกอปรไปด้วยวัตถุดิบทั้งพืชและสัตว์ซึ่งที่นำมาแปรรูปเป็นอาหารนานาชนิดทำให้อาหารไทยซึ่งเป็นอาหารประจำของประเทศไทย มีจุดกำเนิดพร้อมการตั้งชนชาติไทยในอดีตผ่านการสังสม พัฒนา และถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยตราบกระทั่งปัจจุบัน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติถือเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญของไทยประการหนึ่ง^{๑๕}

บุษกร สุทธิประภา ได้วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมอาหารในเขตธนบุรีกรณีศึกษาอาหารมุสลิมอธิบายว่า วัฒนธรรมอาหาร หมายถึง อาหารชาติพันธุ์อาหารพื้นบ้าน อาหารสุขภาพจากภูมิปัญญาไทย เป็นอาหารที่มีความเป็นมาเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีลักษณะจำเพาะโดดเด่นและมีชื่อเสียงของชุมชน กระบวนการผลิตไม่เป็นพิษกับสิ่งแวดล้อมและไม่ทำลายวัตถุดิบที่มีจำกัด มีคุณค่าทางโภชนาการ รสชาติกลมกล่อมเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ มีการพัฒนามาตรฐานและปรับปรุงสูตรอาหารให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มขึ้น มีการบ่มเพาะต่อยอดถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่คนอื่น ๆ และรุ่นต่อไป มีความสามารถในการผลิตเชิงปริมาณพร้อมแสดงสาธิตและจำหน่ายในโอกาสต่าง ๆ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน^{๑๖}

^{๑๔} อภิญา ตันทวิวงศ์, บนเส้นทางการจัดการด้านอาหารเพื่อคนไทยทั้งมวล. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมม่า ดีไซน์แอนด์พริ้นท์จำกัด. ๒๕๕๕), หน้า ๒๐.

^{๑๕} อุษณีย์ ฐวโชติ. วัฒนธรรมอาหารไทย : ภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖) หน้า จ.

^{๑๖} บุษกร สุทธิประภา ศศิอาภา บุญคง และชายทอง ชุนหสุวรรณ, วัฒนธรรมอาหารในเขตธนบุรีกรณีศึกษาอาหารมุสลิม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๖๐. หน้า ๑.

สรุป วัฒนธรรมอาหาร หมายถึง อาหารตามความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิตของสังคมแต่ละ สังคม เป็นอาหารที่มีความเป็นมาเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศ สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ อาหารไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ต่างชาติเห็นถึงวัฒนธรรมด้านอาหารของไทยโดยมีการคิดค้นวิธีการปรุงอาหารและการหาผักผลไม้มาปรุงเป็นอาหารซึ่งเป็นจุดขายของประเทศไทย

บทบาทความสำคัญของวัฒนธรรมอาหาร

วัฒนธรรมอาหารของคนไทยมีบทบาทและอิทธิพลยิ่งต่อสังคมไทย เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และยังสะท้อนให้เห็นสภาพสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของ คนไทยอีกด้วย

ความสำคัญของอาหารการกินของคนไทยไม่ใช่แค่การกินเพื่ออยู่ แต่เป็นศาสตร์และศิลป์ในการสร้างสรรค์อาหารที่อร่อยถูกปาก มีความหลากหลายในรสชาติมีขั้นตอนและกรรมวิธีการปรุง ในขณะเดียวกันก็มีประโยชน์มีคุณค่าทางสารอาหารและสะท้อนถึงความเป็นอยู่ รสนิยมในการกินของคนใน แต่ละภูมิภาคด้วย

วัฒนธรรมอาหาร นับเป็นผลผลิตของสังคมมนุษย์อย่างหนึ่ง อาหารมิได้มีความหมาย เพียงเฉพาะสิ่งที่บริโภคเข้าไปแล้วทำให้อิ่ม มีชีวิตรอดเท่านั้น แต่อาหารยังมีบทบาทเกี่ยวข้องไปใน ทุกส่วนของสังคม นับตั้งแต่ความเชื่อ ศาสนา เศรษฐกิจ เพศ หรือสถานภาพทางสังคม และที่สำคัญยิ่งก็คืออาหาร นับเป็นพื้นฐานต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน^{๑๗}

มงคล สิทธิหล่อ ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ฝังามที่มีการประพฤติปฏิบัติสืบ ทอดกันมาตามสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ จนทำให้เกิดเอกลักษณ์และ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น วัฒนธรรมอาหารก็เช่นเดียวกัน เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสม สืบทอดมาจนปัจจุบัน วัฒนธรรมการบริโภคซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของคนเรา โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ค่านิยม ในอาหารชนิดต่าง ๆ^{๑๘}

^{๑๗} รุ่งวิทย์ มาศงามเมือง, อาหารการกินและการเป็นหนอนพยาธิ : มุมมองทางมานุษยวิทยา. (นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๑) หน้า ๑๓.

^{๑๘} มงคล สิทธิหล่อ และคณะ, วัฒนธรรมอาหารไทย : ภาคเหนือ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๕๖) หน้า ค.

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมอาหารมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของคนเรา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาของชุมชนนั้น ๆ วัฒนธรรมอาหารเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจของชาติแต่ละสังคม แต่ละชาติล้วนมีวัฒนธรรมอาหารของตนเอง วัฒนธรรมอาหารนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

กระบวนการบริโภคอาหาร

กระบวนการบริโภคอาหาร เป็นขั้นตอนในการรับประทานอาหาร โดยเริ่มตั้งแต่การผลิตอาหาร การประกอบอาหาร และการบริโภคอาหาร เพื่อให้มีอาหารที่เกิดประโยชน์ต่อร่างกายดังต่อไปนี้

1. กระบวนการผลิตอาหาร

การผลิตวัตถุดิบอาหาร คือการจัดการและการเตรียมวัตถุดิบที่นำมาใช้ประกอบอาหารวัตถุดิบมีทั้งผัก เนื้อสัตว์ ฯลฯ วัตถุดิบที่ได้มานั้นจากแหล่งธรรมชาติหรือเป็นมนุษย์ผลิตขึ้นเอง การผลิตอาหารนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องการเพาะปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยววัตถุดิบ เป็นต้น

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดกันมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ และหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทย คือ “อาหารไทย” ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ส่งผลให้วัตถุดิบ ที่นำมาประกอบอาหารเพื่อการบริโภคมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีคุณสมบัติประโยชน์ต่อร่างกายปัจจุบันที่ประเทศไทยประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจหนึ่งในแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทย คือ การส่งเสริม SOFT POWER (อำนาจอ่อน) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ Creative Economy และ “อาหารไทย” เป็น SOFT POWER ที่ทรงพลานุภาพที่สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยจากวิกฤตเศรษฐกิจเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของอาหารไทยที่สำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรมอาหารไทยมี “ข้าว” เป็นอาหารหลักรับประทานคู่กับ “กับข้าว” และเป็นอาหารที่ครบรสใน ๑ งานหรือใน ๑ สำหรับ รสชาติของอาหารไทยมาจากการผสมผสานส่วนประกอบในอาหารงานนั้น ๆ หรือในสำรับนั้น ๆ ได้รสชาติที่หลากหลายทั้งเปรี้ยว เค็ม หวาน เผ็ด มัน ขม แล้วแต่ความชอบและต้องการของผู้รับประทานเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของอาหารไทยอีกประการ คือ “อาหารไทยเป็นยา” เป็นอาหารเพื่อสุขภาพมีสมุนไพรต่าง ๆ ผงอยู่

ทั้งในสำรับและวิธีการกิน อาหารไทยอุดมด้วยพืชผักสมุนไพรหลายชนิด มีสรรพคุณทางยาจาก สารพฤกษเคมี ช่วยในการรักษาสุขภาพให้เป็นปกติกับปรับปรุงสุขภาพให้ดีขึ้น^{๑๙}

อภิญญา ตันทวิวงศ์ ได้กล่าวว่า หลายหมื่นปีที่ผ่านมา รูปแบบของอาหารเปลี่ยนไปอย่าง เด่นชัดจากอาหารดิบ ๆ สด ๆ ไม่ผ่านการปรุง จนมาถึงอาหารสังเคราะห์ในรูปแบบผงเม็ด ของเหลว หรือ แคปซูลสำหรับนักบินอวกาศ ทว่าจากวันนั้นจนถึงวันนี้มนุษย์ก็ยังไม่สามารถทำอาหารขึ้นมาจาก อากาศธาตุได้^{๒๐}

นงนภัส เทียงกมล ได้กล่าวว่า เมื่อพิจารณาถึงแหล่งผลิตอาหารของโลก สามารถจัดแหล่ง ผลิตอาหารตามระบบชีวาลัยดังนี้^๑) โลกแห่งน้ำ เป็นแหล่งผลิตอาหารซึ่งมีสิ่งมีชีวิตทั้งพืช และสัตว์ที่ อาศัยอยู่ในน้ำทะเลและน้ำจืด เช่น ทะเล มหาสมุทร ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง และ พรุ เป็นต้น อาหารจากโลกแห่งน้ำจึงเป็นอาหารที่ธรรมชาติสร้างสรรค์มาให้แม้ว่าปัจจุบันจะมีการ เพาะเลี้ยงกุ้ง หอย ปูและปลาที่เป็นการผลิตโดยมนุษย์นั้นยังจัดอยู่ในปริมาณที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับ การผลิตโดยธรรมชาติโลกแห่งน้ำจึงเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญที่สุดของมนุษย์^๒) โลกแห่งดิน เป็นแหล่ง ผลิตอาหารซึ่งมีสิ่งมีชีวิตทั้งที่เป็นพืชและสัตว์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารที่เป็นพืชที่ได้มาจากการ ทำเกษตรกรรมของมนุษย์และที่มาจากป่าไม้ธรรมชาติ^{๒๑}

^{๑๙} ประทีป ช่วยเกิด, อาหารไทย “SOFT POWER ไทย สู่ SOFT POWER โลก”, สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนา สังคม สำนักงานอธิการบดี,[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://rsdi.kku.ac.th/?p=2564> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐} อภิญญา ตันทวิวงศ์. บนเส้นทางการจัดการด้านอาหารเพื่อคนไทยทั้งมวล. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมม่า ดีไซน์แอนด์พริ้นท์จำกัด. ๒๕๕๕), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๒๑} นงนภัส คูวรัญญูเทียงกมล. สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เล่ม ๒ (ความมั่นคงทางอาหาร). (กรุงเทพมหานคร :บริษัท ส. เอเชียเพรส (๑๙๘๙) จำกัด. ๒๕๕๒), หน้า ๓๑-๖๖.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม โดยมีผู้ได้วิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กตিকা กลิ่นจันทร์แดง^{๒๒} ได้วิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในเมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑” ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น (Intellectual Property) ในพื้นที่ เมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ มี ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิคในการทำ (Technique) ด้านรสชาติ (Flavor) และด้านสูตรอาหาร (Recipe) โดยปัจจัยที่มี อิทธิพลต่ออัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น ประกอบด้วย ๕ ปัจจัย ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชาติพันธุ์ประเพณีและความเชื่อ การรับประทานตามฤดูกาล การขาดแคลนวัตถุดิบส่งผลต่อพฤติกรรม การบริโภคอาหาร นอกจากนี้อาหารท้องถิ่นยังถูกนำมาใช้ในการสร้างการรับรู้ในผลิตภัณฑ์อาหาร ท้องถิ่นและพื้นที่ (Brand) ให้เกิดความน่าสนใจเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว พัฒนาเป็นสินค้า ของที่ระลึก จัดเป็นเทศกาล เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และเผยแพร่ทางสื่อสังคม ออนไลน์ส่วนผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น (Networks) พบว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษา ๒) กลุ่มผู้ส่งมอบสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว (Suppliers) ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นและกลุ่มการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่น ในส่วนการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง (Talent) พบว่า ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารยังขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น เรื่องสุขอนามัยในการประกอบอาหาร การพัฒนาบรรจุภัณฑ์การขายและการตลาด ทั้งนี้การพัฒนาทักษะและความรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้องเป็นวิธีที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับ จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว

^{๒๒} กตিকা กลิ่นจันทร์แดง, (๒๕๖๓). ได้วิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในเมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑” มหาวิทยาลัยนเรศวร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, บทคัดย่อ.

จิราภรณ์ ใจเอื้อ ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารการตลาดของธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทั่วไปของการดำเนินธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย มีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย ๕ กลุ่ม คือ ร้านค้า วัด อบต. ชาวบ้าน โรงเรียน มีส่วนร่วมมีกันในการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนจากส่วนต่าง ๆ ในชุมชนขึ้นมาเป็นผู้ร่วมจัดระเบียบ ดูแลรักษาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น กำหนดมาตรการคุณภาพสินค้าและบริการ การรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารการตลาดพบว่ามีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายและรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตลาดดอนหวายมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานธุรกิจชุมชนมีการกำหนดมาตรการในการดำเนินธุรกิจ สินค้าและบริการต่าง ๆ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคมวัฒนธรรม นักท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ สินค้าและบริการต่าง ๆ ภายนอกได้แก่ สังคมวัฒนธรรม นักท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทัศนคติความต้องการ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลและมีอิทธิพลต่อความปรารถนาของบุคคล ซึ่งองค์กรธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวายจะต้องพยายามนำธุรกิจชุมชนสินค้าและบริการมาสนองให้ได้ การดำเนินธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จหรือไม่อยู่ที่จำนวนของลูกค้าและนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการดำเนินธุรกิจและจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ของการดำเนินธุรกิจชุมชนด้วยการสื่อสารการตลาดของธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวายนำมาใช้มีด้วยกัน ๘ สื่อ คือ การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร ณ จุดขาย บรรจุภัณฑ์ การขายโดยใช้พนักงาน การบริการลูกค้า พฤติกรรมพนักงาน และการโฆษณา แต่ละสื่อที่นำมาใช้ขึ้นอยู่กับว่าร้านค้าใดจะนำสื่อใดมาใช้ให้สอดคล้องกับสินค้าและบริการของตนหรือสื่อที่ใช้ในช่วงระยะเวลาใด^{๒๓}

^{๒๓} จิราภรณ์ ใจเอื้อ, การสื่อสารการตลาดธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐, บทคัดย่อ.

ณนท แดงสว่าง และประสพชัย พสุนันท์^{๒๔} ได้ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงอาหารในสังคมต่างวัฒนธรรม: ประเทศไทยและมาเลเซีย” ผลการศึกษาพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่เกิดจากการแบ่งภูมิภาค ทรัพยากรทางธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี ชาติพันธุ์ และศาสนา โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศไทยที่โดดเด่นมี ดังนี้ ๑) การท่องเที่ยวเชิงอาหารแบบสตรีทฟู้ด ๒) การท่องเที่ยวเชิงอาหารรูปแบบเทศกาลอาหาร ๓) การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น ส่วนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศมาเลเซียที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่เกิดจาก ๓ ชาติพันธุ์หลัก ทรัพยากรทางธรรมชาติ และศาสนาโดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศมาเลเซียที่โดดเด่นมี ดังนี้ ๑) การท่องเที่ยวเชิงอาหารแบบสโลฟู้ด ๒) การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น ๓) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร และ ๔) การท่องเที่ยวเชิงอาหารฮาลาล สำหรับช่องว่างของปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอาหารของทั้งสองประเทศ คือ ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด

ฉวีวรรณ สุวรรณภา, อรอนงค์ วุวงศ์, เสริมศิลป์ สุขเมธีกุล^{๒๕} ได้วิจัยเรื่อง อาหารพื้นบ้าน : กระบวนการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจริยธรรมทางสังคมในชุมชนภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ๑) องค์ความรู้และคุณค่าของอาหารพื้นบ้านต่อการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในภาคเหนือเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางความสวยงาม รสชาติ และเอกลักษณ์ความเป็นไทย คุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสมเพราะตำรับอาหารประกอบไปด้วย คาโบรไฮเดรต โปรตีน วิตามิน ไขมัน เกลือแร่ น้ำ และพืชผักจากแหล่งธรรมชาติที่มีสรรพคุณทางยา ดังนั้น หน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญและให้การสนับสนุนทั้งในด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และการจัดการเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้อาหารพื้นบ้านมีความยั่งยืนอยู่กับชุมชนต่อไป ๒) กระบวนการจัดการอาหารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและจริยธรรมทางสังคมของชุมชนในภาคเหนือ

^{๒๔} ณนท แดงสว่าง และประสพชัย พสุนันท์, “การท่องเที่ยวเชิงอาหารในสังคมต่างวัฒนธรรม: ประเทศไทยและมาเลเซีย, วารสารรัตนปัญญา ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓).

^{๒๕} ฉวีวรรณ สุวรรณภา, อรอนงค์ วุวงศ์, เสริมศิลป์ สุขเมธีกุล, อาหารพื้นบ้าน : กระบวนการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจริยธรรมทางสังคมในชุมชนภาคเหนือ, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประกอบอาหารรวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ด้านประโยชน์ และคุณค่า ทางโภชนาการของอาหารแต่ละชนิด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชุมชน และการพัฒนาอาหารพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมที่สร้างความตระหนักให้ชุมชน เห็นความสำคัญ ของอาหารพื้นบ้านต่อสุขภาพ มีการส่งเสริมความมั่นคงทางชุมชน สังคมในการอยู่ร่วมกันในชุมชนการ เกื้อกูลซึ่งกัน เป็นการสร้างสุขภาวะด้านโภชนาการของชุมชนทั้งร่างกาย จิตใจอารมณ์และสังคม เสริมสร้างความสามัคคี สร้างจริยธรรมในการอยู่ร่วมกัน เกิดชุมชนเข้มแข็ง ๓) ระบบความสัมพันธ์ และผลกระทบของอาหารพื้นบ้านที่มีต่อชุมชนในภาคเหนือในการส่งเสริมอาหารพื้นบ้านทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะทำงานแบบบูรณาการซึ่งแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีความสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการของแต่ละขั้นตอน อาหารพื้นบ้านเป็นความรู้ภูมิปัญญาที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านซึ่งไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ แต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กันการทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติตามศาสนา พิธีกรรมและประเพณี และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษถ่ายทอดมา ได้ผสมแนวคิดใหม่ในการขับเคลื่อนเรื่องอาหารปลอดภัย ต้องปลอดภัยตั้งแต่ต้นน้ำ (เกษตรกร/ผู้ผลิต) กลางน้ำ (ผู้แปรรูป/ผู้ขนส่ง/ผู้ขาย) และปลายน้ำ (ผู้บริโภค)

ปองปรารณ สุนทรเภสัช, กิติวัฒน์ กิติบุตร, กนกพร เอกกะสินสกุล^{๒๖} ได้วิจัยเรื่อง การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม ผลการวิจัย พบว่า การสร้างเรื่องราว “น้ำปูแจ้ห่ม” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ (๑) การเล่าเรื่องราวของสถานที่ (๒) ใช้ภาพถ่ายเป็นสื่อ (๓) เรื่องราวที่สร้างความแตกต่าง (๔) สิ่งที่ต้องเขียนคือ มิติทางโภชนาการ และสุขภาพ มิติทางด้านวัฒนธรรมการกิน มิติภูมิปัญญาท้องถิ่น และมิติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมผลจากการถ่ายภาพอาหารน้ำปู สรุปลงได้ว่าเทคนิคการถ่ายภาพ อาหารท้องถิ่นมาประกอบการเล่าเรื่องวิธีการถ่ายภาพอาหารให้ดูน่ารับประทาน ได้แก่ (๑) การคำนึงถึงมุมมองในการถ่ายภาพ (๒) การจัดองค์ประกอบภาพ (๓) เทคนิคการนำเสนออาหาร (ประกอบด้วย การแสดงภาพด้วยส่วนประกอบของเครื่องปรุง การแสดงภาพด้วยเครื่องเคียง การแสดงภาพด้วย ส่วนประกอบของเมนูอาหาร) เมื่อนำภาพถ่ายอาหารที่ปรุงโดยมีน้ำปูเป็นส่วนผสมไปผลิตเป็นสื่อ ประชาสัมพันธ์ แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมากกว่า น้ำปูเป็นอาหารที่

^{๒๖} ปองปรารณ สุนทรเภสัช, กิติวัฒน์ กิติบุตร, กนกพร เอกกะสินสกุล, การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม, วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน .๒๕๖๑)

สามารถสื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวแจ้ห่ม และเมนูอาหารน้ำปูสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปรีชา มุณีศรี, สาวิตรี มุณีศรี, ดวงเดือน สงฤทธิ์, และเจษฎา ร่มเย็น ได้วิจัยเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า อาหารที่จัดเป็นอาหารพื้นถิ่นและมีอัตลักษณ์ของอำเภอฉวาง คือ อีฟุงปลา แกงขมึ้น แกงไตปลา แกงน้ำเคย คั่วไก่บ้าน คั่วลูกปลา คั่วโหรา ยาใบไม้ ขนมหวก หลามบอน และข้าวกระบอกไม้ไผ่ใบเล็ด ผักพื้นบ้านทั่วไป ผลไม้ตามฤดูกาล ส่วนของหวานยังไม่มีอะไรเด่น นักท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวางส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ ๗๔ การศึกษาระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ ๗๓ มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ ๖๙ ผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจไปท่องเที่ยว คือคนในครอบครัว ร้อยละ ๓๔ ใช้เวลาในการท่องเที่ยวครั้งละ ๒ วัน นิยมทานอาหารพื้นถิ่นในมือเที่ยงและมือค่ำ รสชาติอาหารให้มีรสชาติตามธรรมชาติของเมนูและวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหาร รสชาติเข้มข้นแต่ต้องไม่เผ็ดจนเกินไป ราคาอาหารกำหนดได้ตามสภาพของวัตถุดิบ ร้อยละ ๘๐ ของนักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมในการทำอาหาร และชมการทำอาหารพื้นถิ่นของผู้ประกอบการที่พักอาศัย อาหารพื้นถิ่นอำเภอฉวางที่นักท่องเที่ยวต้องการ คือ แกงน้ำเคย แกงขมึ้น แกงไตปลา แกงคั่วไก่บ้าน แกงคั่วโหรา และอีฟุงปลา การศึกษาครั้งนี้ได้นำเสนอขั้นตอนการนำอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นอำเภอฉวางเข้าสู่กระบวนการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การประยุกต์ การสร้างใหม่ เพื่อสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ หรือกลไกการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอตัวอย่างกิจกรรมการทำอาหารแก่ชุมชนอำเภอฉวางตามหลักแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอฉวางอย่างยั่งยืน^{๒๗}

สุเทพ สารบรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา ๑.๑) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของวัดมีความพร้อมในการให้บริการขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ห้องสุขา ที่นั่งพัก ถังขยะ ป้ายบอกเส้นทาง ๑.๒)

^{๒๗} ปรีชา มุณีศรี, สาวิตรี มุณีศรี, ดวงเดือน สงฤทธิ์, และเจษฎา ร่มเย็น, รายงานการวิจัย, การสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช, คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ๒๕๖๓, บทคัดย่อ.

ด้านรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนโดยรอบมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา ทางวัดมีการจัดกิจกรรมทางศาสนา รมณรงค์สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ๑.๓) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์อาสาแนะนำแหล่งท่องเที่ยว (๒) การพัฒนาเครือข่ายกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา ควรเริ่มจากคนในชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องออกนโยบาย จัดทำโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืน (๓) ทั้ง ๓ วัดมีศักยภาพสิ่งแวดล้อมที่ค่อนข้างพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละวัดมีสิ่งสมควรพัฒนาแตกต่างกันเป็นอันดับต้น ๆ วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) ไม่มีแผนผัง เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยววัดพระเจ้านั่งดินมีเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีถนนชำรุด เสื่อมสภาพ ติดกับแหล่งชุมชนที่พลุกพล่าน ทำให้การเดินทางไม่สะดวก และวัดอนาลโยทิพยาราม (ดอยบุษราคัม) มีการก่อสร้างที่ใหม่ ๆ บดบังสถานที่สำคัญของวัด สภาพแวดล้อมโดยรอบเป็นป่าขึ้นมียุงหรือแมลงต่าง ๆ อาจจะไม่ปลอดภัยและสร้างความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว^{๒๘}

สมบัตร กันบุตร และน้ำฝน รักประยูร ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชกาลาย” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลวิจัยพบ ๑) การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาอาหารท้องถิ่นที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชน โดยเน้นความสะดวก รสชาติวัตถุดิบที่หาได้ในชุมชน และให้ชุมชนเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประทับใจในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นจากสูตรดั้งเดิมเพื่อปรับปรุงและปรับให้เข้าวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาอาหารท้องถิ่นด้วย ๒) การ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ๒) ด้านผลิตภัณฑ์พบว่า ผลิตภัณฑ์มีหลากหลาย และหลายขนาดรสชาติ คุณภาพ มีฉลากกำกับผลิตภัณฑ์ชัดเจน ระบุ

^{๒๘} สุเทพ สารบรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา”, วารสารมหาจุฬาลงกรณ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม) ๒๕๖๓. หน้า ๑๐๘.

วันหมดอายุ ๒) ด้านราคา พบว่าการกำหนดกลยุทธ์ตั้งราคาหลายระดับ และควรมีการติดราคาไว้อย่างชัดเจน ราคาเหมาะสมกับคุณภาพและสินค้า ๓) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า การให้ความสำคัญกับตลาดในชุมชน การเพิ่มแหล่งจำหน่ายและช่องทางการตลาดที่หลากหลาย โดยการออกบูธการท่องเที่ยวการแสดงสินค้าร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และตลาดออนไลน์ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า มีการส่งเสริมการตลาดให้มากขึ้น และประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะการพัฒนาสื่อต่าง ๆ ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย^{๒๙}

สันติ พัฒน์พันธุ์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า มีลักษณะระดับการมีส่วนร่วมในระดับ บันไดขั้นที่ ๓ - ๕ เป็นหลัก กล่าวคือ ประชาชน ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว กลุ่มภาคประชาสังคม ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองโบราณทวารวดีอยู่ท่องเที่ยวมีส่วนร่วมอย่างจำกัด เพราะมีส่วนร่วมในบางเรื่องเท่านั้น การดำเนินการพัฒนาเมืองโบราณอยู่ท่องเที่ยวยังขับเคลื่อนโดย หน่วยงานภาครัฐ และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) อย่างไรก็ตามหน่วยงาน อพท. สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ในส่วนของตลาดสามชุกร้อยปี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคม คือ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกอยู่ในระดับ บันไดขั้นที่ ๖-๘ เป็นหลัก กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ตรงตามความต้องการที่เกิดจากชุมชนข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น และควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดจนบริหารจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้นโยบายมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ ควรเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว และควรมีการสืบสานถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชน นักท่องเที่ยวและคนรุ่นหลังต่อไป^{๓๐}

ศิริพร ยังธินะ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของตลาดน้ำตลิ่ง

^{๒๙} สมบัติร์ กันบุตร และน้ำฝน รักประยูร, “กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย”, รายงานวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร. วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน) ๒๕๖๕ : ๑๘ - ๑๙.

^{๓๐} สันติ พัฒน์พันธุ์, “การมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” รายงานวิจัย, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๑. บทคัดย่อ.

ชั้น มีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ๒ แนวทาง ดังนี้ ๑) แนวทางการจัดการตนเองด้านการท่องเที่ยว ตลาดชุมชน ทั้งในด้านการพึ่งพาตนเองและมีการบริหารจัดการที่ดี การตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับในการอยู่ร่วมกันการจัดตั้งกองทุน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สำหรับสมาชิก ๒) แนวทาง การจัดการการท่องเที่ยวตลาดชุมชน ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารตลาดน้ำตลิ่งชัน การจัดสรร งบประมาณและการจัดการรายได้ การจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชัน การส่งเสริม การมี ส่วนร่วมและความร่วมมือของเครือข่ายร่วมไปถึงการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อให้ แนวทาง การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชันมีคุณภาพมากขึ้น เห็นควรส่งเสริมศักยภาพ ของผู้นำ และคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชัน ในการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในฐานะผู้นำที่มีคุณค่า เพื่อพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดชุมชนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ในการดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวเข้ามา ท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน ควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายพันธมิตรให้มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาตลาดน้ำตลิ่งชันอย่างเป็นระบบเป็นการ ส่งเสริมแนวทาง การปฏิบัติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และมีการส่งต่อคู่มือเพื่อแนวทางการ จัดการการท่องเที่ยว ในชุมชน ให้กับชุมชนใกล้เคียงที่มีความสนใจไว้เป็นแบบอย่างเพื่อพัฒนาชุมชน ตนเองในโอกาสต่อไป^{๓๑}

นราวดี บัวขวัญ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำปาง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยและ องค์ประกอบของการจัดการตลาดน้ำคลองแหเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้าน ๑) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๒) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๓) บริการท่องเที่ยว ๔) การส่งเสริม การตลาดซึ่งมีค่าความชัดเจนขององค์ประกอบสูงสุด ๕) การมีส่วนร่วม ๖) กระบวนการสิ่งแวดล้อม ๗) องค์กรในการดำเนินงาน นอกจากนี้ในส่วนขอรูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของคลองแห นั้น ควรมีองค์การจัดการในลักษณะประชาคมตลาดน้ำ คลองแหซึ่งประกอบด้วยทุกภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวของคลองแห โดยมีการกำหนด เป้าหมาย การวางแผน เพื่อนำไปสู่การจัดการตลาดน้ำคลองแหที่มุ่งเน้นการสร้างเอกลักษณ์ด้วย วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของคลองแห ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการบูรณา การความร่วมมือกับภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องในลักษณะเครือข่าย โดยใช้ตลาดน้ำคลองแหเป็นกลยุทธ์ใน

^{๓๑} ศิริพร ยังธินะ, แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่ง ชัน กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

การจัดการเพื่อพัฒนาและเชื่อมโยง เส้นางท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ใกล้เคียง

๓๒

อนงค์ ไต้วัลย์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแนวน้ำแบบยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความสำคัญของสภาพชุมชนในปัจจุบัน ชุมชนตลาดน้ำวัดตะเคียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร การเดินทางสะดวก อยู่ในบริเวณพื้นที่วัดตะเคียนซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ และยังคงความเป็นธรรมชาติ ๒) ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ ตลาดน้ำวัดตะเคียนมีจุดแข็งด้านแหล่งที่ตั้งเพราะเป็นตลาดน้ำที่อยู่ในบริเวณพื้นที่วัดตะเคียนการเดินทางสะดวก และมีลำคลองเชื่อมต่อแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ยังมีขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์และระบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม ๓) ความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการ วางแผนป้องกันภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม) อบรมให้ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการตลาดน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ วางมาตรการรักษาความเป็นธรรมชาติของท้องถิ่น เร่งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงสถานที่จอดรถให้เป็นระเบียบเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว^{๓๒}

^{๓๒} นราวดี บัวขวัญ, รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตลาดน้ำคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

^{๓๓} อนงค์ ไต้วัลย์, การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแนวน้ำแบบยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๕, บทคัดย่อ.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ การแสดงกรอบในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และ ๓) เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

๓.๓ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๗. ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการ

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการร่วมกิจกรรมกับชุมชน ทำการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) โดยกำหนดใช้รูปแบบการวิจัยที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษาจากหนังสือวารสาร เอกสารทางวิชาการ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการศึกษาจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ในประเด็น

ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งศึกษาในภาพรวมบริบทในการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองของพื้นที่วิจัย คือ ตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้มีผู้ศึกษาและรวบรวมไว้ทั้งเอกสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis)

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการวิจัยในระยะที่ ๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓.๒ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

๓.๒.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

ดอนหวาย-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๔๑๔ ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐ ตลาดน้ำดอนหวายเป็นตลาดน้ำริมแม่น้ำท่าจีน ในตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่บนพื้นที่ของวัดคงคารามดอนหวาย หรือวัดดอนหวาย ห่างจากวัดไร่ขิง ประมาณ ๕-๖ กิโลเมตร ตลาดน้ำดอนหวายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับการจับจ่ายซื้อของฝาก สินค้าท้องถิ่น อาหาร เครื่องดื่ม การท่องเที่ยวทางน้ำ มีวิถีชีวิตเรียบง่าย

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คณะวิจัยได้มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ดังนี้

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ดังนี้

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดดอนหวาย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางกระพี้ กำนันตำบลบางกระพี้ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของร้านค้าในตลาดดอนหวาย ผู้ดูแลตลาดดอนหวาย สาธารณสุขตำบลบางกระพี้ ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว จำนวน ๒๐ รูป/คน

๒) ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในกลุ่มเดียวกันที่ตอบแบบสอบถาม หรือให้สัมภาษณ์เชิงลึกก็ได้ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ คือ พระสงฆ์วัดดอนหวาย เทศบาลบางกระพิก ตัวแทนร้านค้าตลาดดอนน้ำหวาย ผู้ดูแลตลาดน้ำดอนหวาย ประชาชนในชุมชนดอนหวาย จำนวน ๑๕ รูป/คน ดังนี้

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการนำประเด็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อค้นหาประเด็นปัญหาหรือความต้องการที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองเชิงพุทธจากนั้นจึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐมโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑) ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวทาง ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

(๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๒) ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

๒) การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

(๑) นำแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทบทวนไว้มาพิจารณาสร้างแบบสัมภาษณ์

(๒) นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณมากำหนดกรอบวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยในการสร้างเครื่องและประเด็นคำถามเพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ

(๓) สร้างเครื่องมือและเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา ๕ ท่าน คือ

(๑) พระมหาประกาศิต สิริเมธ, ผศ.ดร. อาจารย์สาขาการพัฒนาสังคม

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

(๒) พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร. อาจารย์สาขาการพัฒนาสังคม

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

(๓) ดร.วันไชย์ กิ่งแก้ว อาจารย์สาขาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

(๔) ผศ. ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล อาจารย์สาขาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

(๕) ผศ. ดร.กิตติกา ถ้ำทอง อาจารย์สาขาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

(๔) จัดพิมพ์แบบสอบถามสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บข้อมูล

(๕) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technic)

(๖) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดทำประเด็นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะซึ่งอาจเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกันกับผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็ได้เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สรุปข้อมูลต่อไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการดังต่อไปนี้

๓.๕.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ

ในการจัดเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๓.๕.๑.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์ ได้แก่ จัดทำแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยคณะผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งอาจจะเป็นประชากรกลุ่มเดียวกันที่ตอบแบบสอบถามก็ได้ โดยแบ่งออกเป็น คือ เจ้าอาวาสวัดดอนหวาย เทศบาลบางกระพี้ก พ้อค้า

แม่ค้า ร้านค้าตลาดดอนหวาย ผู้ดูแลตลาดน้ำดอนหวาย ประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยว จำนวน ๒๐ รูป/คน ติดต่อประสานงานให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์

๒) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียม และวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๓) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตในขณะที่สัมภาษณ์ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

๓.๔.๒.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

๑) ขั้นเตรียมการสนทนากลุ่ม ได้แก่ การก่อนสนทนากลุ่มคณะผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญรายละเอียดวัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลาในการสนทนากลุ่ม

๒) ขั้นเตรียมการสนทนา ได้แก่ จัดเตรียมประเด็นคำถาม โครงร่าง และเอกสารให้เพียงพอต่อกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน รวมถึงจัดเตรียมสถานที่และทีมงาน

๓) ขั้นตอนการสนทนา เป็นการดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง จากนั้นทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถาม

๓.๔.๒.๓ การสังเกตพฤติกรรมผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาในแง่มุมของการให้ความสนใจต่อกิจกรรมที่จัดขึ้น รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจกัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจดบันทึก ในขณะเดียวกันจะมีการลงรายการ (list) รวมทั้งการเพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม ด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓.๕.๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยคณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้นมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์ และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยคณะผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique)^๑ คือ ต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) ต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Technique) และต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation) โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลดังนี้

๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าหากมีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้นมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย และในส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและ

^๑ ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ, พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๕) หน้า ๘๑.

พรรณนาจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นและสรุปนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกัน

การสะท้อนผลของกระบวนการทั้งในแง่กระบวนการผลลัพธ์ และผลกระทบไม่ว่าจะเป็น ปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จโดยการสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งการใช้แบบสอบถามวัดความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างขึ้นกับผู้มีส่วนร่วมทุกคน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนความคิดเห็นเหล่านั้นมาวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ถึงเนื้อหา และสังเคราะห์ถึงกระบวนการที่สามารถสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม ดังนั้น ผลที่ได้จึงมีการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพรรณนาข้อมูล แผนภาพ ตารางความคิด เป็นต้น

๓.๕.๑.๒ การสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน และความเป็นเมืองหลักจากที่ได้ร่วมกิจกรรม และเก็บรวบรวมเสร็จสิ้นลง มีการดำเนินการดังนี้

๑) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยใช้การพรรณนาข้อมูลควบคู่ไปกับการอ้างอิงคำพูดที่น่าสนใจ หรือในรูปของตารางที่สะท้อนคำพูด

๒) สังเกตพฤติกรรม โดยทำการวิเคราะห์กว่าพฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไรซึ่งผู้วิจัยใช้การพรรณนาข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้แสดงออกมา

๓.๕.๑.๓ การคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นการคืนข้อมูลให้กับผู้มีส่วนร่วม หรือกลุ่มเป้าหมายการวิจัย เช่น วัด ชุมชน เพื่อเป็นการตอบสนองความเที่ยงตรงของผลการวิจัยร่วมกับชุมชน โดยการเสนอผลการวิจัยในการประชุมประชาชน โดยการเสนอผลการวิจัยในการประชุมประชาคมซึ่งจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลครั้งสุดท้ายและจัดทำรายงานผลการวิจัยให้สมบูรณ์ต่อไป ซึ่ง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มครั้งนี้มาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของผลการวิจัย โดยจะมีการใช้ผังความคิดช่วยในการนำเสนอผลการวิจัยควบคู่ไปกับการพรรณนาผลการวิจัย

๓.๕.๒ การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอันเป็นจริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ และผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ข้อมูลซึ่งท่านมีสิทธิ์จะตอบสัมภาษณ์หรือปฏิเสธก็ได้ และระหว่างการสัมภาษณ์ท่านสามารถยกเลิกหรือไม่ตอบคำถามโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ข้อมูลที่ได้จากท่านทั้งหมดจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะเสนอผลการวิจัยเป็นแบบภาพรวม ทั้งนี้ในการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูลโดยจะทำการลบล้างชื่อผู้ให้ข้อมูลการระบุบุคคล และทำการลบล้างในการนำเสนอข้อมูลแทนการระบุชื่อบุคคลผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ลบล้างชื่อผู้ให้ข้อมูล คือ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ...เช่น สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๑ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

๒) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้ลบล้างชื่อผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะกลุ่มเฉพาะ ท่านที่.. เช่น ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ท่านที่ ๑, วันที่

๓.๗. ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๕ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ ๑ สืบหาพื้นที่กลุ่มเป้าหมายเพื่อการคัดเลือกกำหนดกลุ่มประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม

ระยะที่ ๒ การลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มประชาชน หน่วยงาน ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และเก็บข้อมูลแหล่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ ๓ ออกแบบกิจกรรมกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ระยะที่ ๔ การวิเคราะห์ ประมวลผล และคัดเลือกกลุ่มประชาชน ร้านค้าวิสาหกิจชุมชน ที่กำหนดคุณสมบัติไว้เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ระยะที่ ๕ ประมวลและตรวจสอบ ประเมินประสิทธิผลข้อมูลกลุ่ม การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๕ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ ๑ ขั้นวางแผน ประชุมคณะผู้วิจัยวางแผนการเก็บข้อมูลภาคสนาม จัดทำแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลและติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

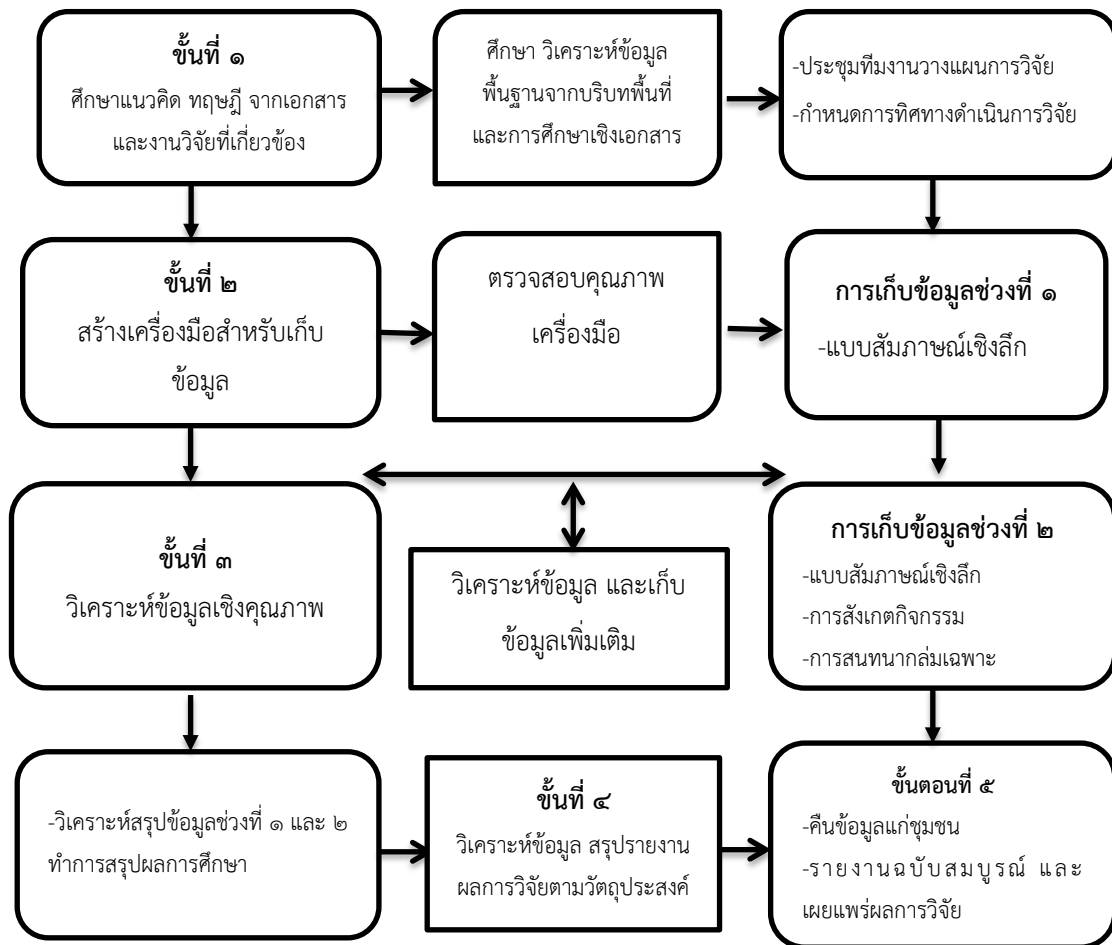
ระยะที่ ๒ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ประชาชนและผู้ประกอบการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ระยะที่ ๓ เก็บข้อมูลภาคสนาม การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ระยะที่ ๔ ประชุมคณะผู้วิจัย และเครือข่ายนักวิจัยเพื่อสรุปและประเมินผลโครงการวิจัย

ระยะที่ ๕ ประเมินผลจากการสังเกตการณ์ของนักวิจัย และผู้ร่วมวิจัย

๓.๕.๒ สรุปกระบวนการวิจัย

แผนภูมิที่ ๓.๑ แสดงภาพรวมกระบวนการวิจัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

จินตวีร์ เกษมศุข. การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๖.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๒๗.

นงนภัส คู่ขวัญญูเที่ยงกมล. สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เล่ม ๒ (ความมั่นคงทางอาหาร). กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส. เอเชียเพรส (๑๙๘๙) จำกัด. ๒๕๕๒.

เพียงเดือน ขำสีเมฆ. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ อำเภอมะเขาะ จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๒.

มงคล สิทธิหล่อ และคณะ, วัฒนธรรมอาหารไทย : ภาคเหนือ. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์, ๒๕๕๖.

อภิญา ตันทวีวงศ์, บนเส้นทางการจัดการด้านอาหารเพื่อคนไทยทั้งหมด. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมมา ดีไซน์แอนด์พริ้นท์ จำกัด. ๒๕๕๕.

อุษณีย์ ฐวโชติ. วัฒนธรรมอาหารไทย : ภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖.

งานวิจัย

กติกา กลิ่นจันทร์แดง, (๒๕๖๓). “อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในเมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑” มหาวิทยาลัยนเรศวร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, บทความย่อ.

จิราภรณ์ ใจเอื้อ, การสื่อสารการตลาดธุรกิจชุมชนตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐.

ฉวีวรรณ สุวรรณภา, อรอนงค์ ววงค์, เสริมศิลป์ สุขเมธิกุล, อาหารพื้นบ้าน : กระบวนการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจริยธรรมทางสังคมในชุมชนภาคเหนือ, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

นราวดี บัวขวัญ, รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.

บุษกร สุทธิประภา ศศิอาภา บุญคง และช่ายทอง ชุนหสุวรรณ, วัฒนธรรมอาหารในเขตธนบุรี กรณีศึกษา อาหารมุสลิม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๖๐.

ปรีชา มุณีศรี, สาวิตรี มุณีศรี, ดวงเดือน สงฤทธิ์, และเจษฎา ร่มเย็น, รายงานการวิจัย, การสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช, คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ๒๕๖๓.

รุ่งวิทย์ มาศงามเมือง, อาหารการกินและการเป็นหนอนพยาธิ : มุมมองทางมานุษยวิทยา. นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๑.

วารชต์ มัชฌิมบุรุษ, รูปแบบการบริหารการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒.

ศิริพร ยังธินะ, แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.

สันติ พัฒน์พันธุ์, “การมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” รายงานวิจัย, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๑.

อคิน ระพีพัฒน์ และจารุภรณ์ เกาชะทัต. ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนกรณียกกระบัตร: โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๑.

อนงค์ ไต้วัลย์, การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแนวน้ำแบบยั่งยืน : กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๕.

บทความวิจัย/บทความวิชาการ

ณนทน์ แดงสังวาล และประสพชัย พสุนันท์, “การท่องเที่ยวเชิงอาหารในสังคมต่างวัฒนธรรม: ประเทศไทยและมาเลเซีย, วารสารรัตนปัญญา ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓).

ปองปรารณณ์ สุนทรเกษม, กิติวัฒน์ กิติบุตร, กนกพร เอกกะสินสกุล, การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม, วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน. ๒๕๖๑).

พนิต มงคลธรรมรัตน์. กฎหมายส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม : การพัฒนาและอุปสรรคของประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. ๙ (๑). (๒๕๖๑).

สมบัติร์ กันบุตร และน้ำฝน รักประยูร, “กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย”, รายงานวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร. วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน) ๒๕๖๕ : ๑๘ - ๑๙.

สุเทพ สารบรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา”, วารสารมหาจุฬาลงกรณ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม) ๒๕๖๓.

สุนีย์ วัฒนาย “๖ อาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมการกินแบบพื้นบ้านสืบสานสู่อาเซียน” วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ๑ (๑) มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๓๔-๔๔.

สุนีย์ ศักดาเดช. (๒๕๔๙) อาหารท้องถิ่น. จันทบุรี: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๘-๒๙.

สุนีย์ ศักดาเดช. อาหารท้องถิ่น. จันทบุรี: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, (๒๕๔๙) : ๒๘-๒๙.

เว็บไซต์

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, (๒๕๕๖), การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, : <https://tourism-dan1.blogspot.com/>, สืบค้นวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

ใช้ Soft power “อาหารไทย” สร้างจุดเด่นให้ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ค็นรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา. <https://www.salika.co/2023/11/22/soft-power-gastronomy-tourism/>. สืบค้น ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗.

ประทีป ช่วยเกิด, อาหารไทย “SOFT POWER ไทย สู่ SOFT POWER โลก”, สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม สำนักงานอธิการบดี,[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://rsdi.kku.ac.th/?p=2564> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

วชิรวรรณ งามละม่อม. แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในชุมชน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา https://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_28.html (๒๓ มีนาคม ๒๕๖๗).

สัมพัทธ์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร, องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.dasta.or.th/th/article/371> สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗).

การสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

*****

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ฉาย/นามสกุล.....

เจ้าอาวาสวัด/รองเจ้าอาวาสวัดดอนหวาย.....

นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพี้ก/ปลัดเทศบาลตำบลบางกระพี้ก.....

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนหวาย.....

กำนันตำบลบางกระพี้ก/ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางกระพี้ก.....

สาธารณสุขตำบลบางกระพี้ก/ (อสม.) ตำบลบางกระพี้ก.....

ประชาสัมพันธ์ตลาดดอนหวาย/ร้านค้าตลาดน้ำดอนหวาย.....

ประชาชนในชุมชนตลาดดอนหวาย/นักท่องเที่ยว.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม

๒. ข้อมูลวิจัยของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม

๓. ข้อมูลของท่านจะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวมไม่แยกเป็นรายบุคคล และไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวท่าน

ตอนที่ ๒

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๒. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นอย่างไร

๓. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นรูปแบบใด

ประเด็นการสัมภาษณ์

๑. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๑ ด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น รสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ มีกลิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีความแปลกใหม่ ใช้วัตถุดิบพื้นบ้าน

๑.๒ ด้านคุณภาพของอาหารท้องถิ่น สะอาด ถูกสุขอนามัย สดใหม่ ปลอดภัย คุณค่าทางโภชนาการ รสชาติ การจัดตกแต่งอาหาร

๑.๓ ด้านความคุ้มค่าของราคา ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ราคาเหมาะสมกับคุณค่าทางโภชนาการ ราคาเหมาะสมเมื่อเทียบกับอาหารทั่วไป

๑.๔ ด้านลักษณะการให้บริการ การต้อนรับ การแต่งกายของผู้ขาย ความรวดเร็วในการให้บริการ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหาร

๒. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีส่วนร่วมของชุมชน

๒.๑ การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นโดยมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การแปรรูปของอาหาร รสชาติของอาหาร คุณภาพของอาหารท้องถิ่น

๒.๒ ราคาอาหารที่แปรรูป การติดตามไว้อย่างชัดเจน ราคาอาหารเหมาะสมกับคุณภาพสินค้า

๒.๓ คุณภาพอาหารท้องถิ่นที่แปรรูปเป็นที่น่าสนใจสนใจของนักท่องเที่ยว

๓. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในตลาดดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓.๑ การออกร้านขายแสดงสินค้าของนิสิตร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

๓.๒ มีการประชาสัมพันธ์การเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหลากหลายและมากขึ้น

ตอนที่ ๓

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

คณะผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการ

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)	ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)	Dr.Auntittha Aksornsri
ประวัติการศึกษา	ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปร.ด. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

งานวิจัย

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๓). “ชุมชนกับการพัฒนาการเมืองไทย ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร”

บทความวิจัย

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๕). “ชุมชนกับการพัฒนาการเมืองไทย ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๕) หน้า ๓๕-๔๗.

อัญธิษฐา อักษรศรี, และคณะ (๒๕๖๖). “กระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลภูน้ำหยด จังหวัดเพชรบูรณ์” (วารสารวิจัยวิชาการ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๖)) หน้า ๑๓๗-๑๕๑.

บทความทางวิชาการ

อัญธิษฐา อักษรศรี. (๒๕๖๒). “การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารประเทศ” งานประชุมวิชาการระดับชาติ (MCU Congress ๓) นวัตกรรมทางการ ปกครองและการบริหารในยุคไทยแลนด์ ๔.๐: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า ๖๗๙-๖๙๔.

อัญธิษฐา อักษรศรี. (๒๕๖๒). “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้ **หลักการทศพิธราชธรรม**” วารสารวิจัยวิชาการ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒) : วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า ๑๖๑-๑๗๘.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (๒๕๖๓). “**มาตรฐานจริยธรรมของนักการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐**” งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ MCU Nan Congress IV พุทธเกษตร: นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: หน้า ๔๒๒-๔๓๑.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (๒๕๖๓). “**เสรีภาพ เสมอภาค ภรรตภาพ ในระบอบประชาธิปไตยของไทย**” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ The 3rd National ConferenceMCU.RK.2020. วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัญธิษฐา อักษรศรี. (๒๕๖๔). “**บทบาทสมาชิกวุฒิสภิตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐**” วารสารวิจัยวิชาการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม- เมษายน ๒๕๖๔) วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : หน้า ๒๔๓-๒๕๓.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๔). “**บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐**” วารสารวิจัยวิชาการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔) วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : หน้า ๒๙๗-๓๑๐.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (๒๕๖๔). “**การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองไทย**” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ THE 3rd NATIONAL ACADEMIC CONFERENCE คณะศานาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย : หน้า ๗๖๑-๗๗๘.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๔). “**สัปปุริสธรรมหลักคิดในการชีวิตยุคโควิด-๑๙**” งานสัมมนาวิชาการระดับชาติและนานาชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน้า ๒๒๑-๒๒๙.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๔). “**หลักนิติธรรมกับการปกครองโดยทศพิธราชธรรม**” การประชุมวิชาการสหวิทยาการพุทธรัฐศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ ๑ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๔). “การตื่นรู้ สู้วิกฤตโควิด-๑๙ ด้วยหลักพุทธธรรม” การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๙ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “ธรรมโอสถ : การตื่นรู้ความปลอดภัยของชีวิตในภาวะวิกฤต” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (๒๕๖๕). “หน้าที่พลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยตามหลักพุทธธรรม” งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ “พระพุทธศาสนา เพื่อการเยียวยา โลกแห่งอนาคต” วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัญธิษฐา อักษรศรี และคณะ (๒๕๖๖). “การบูรณาการหลักธรรมกับการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุข” งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๕ “ศาสนาและปรัชญา: แนวคิด มุมมอง คุณค่าทางจริยธรรม” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย: ๓๘๐-๓๙๐.

อัญธิษฐา อักษรศรี และคณะ (๒๕๖๖). “หลักจริยธรรมกับการพัฒนาสังคม” งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๕ The 5th National Academic Conference (MCU.RK.2023) เรื่อง “จริยธรรมในคัมภีร์โบราณ: จากยุคพุทธกาลสู่โลกดิจิทัล” วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ๑๐๓-๑๑๔.

อัญธิษฐา อักษรศรี และคณะ (๒๕๖๖). “การใช้หลักกฎหมายและหลักพุทธธรรมในการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริตคอร์รัปชันของสังคมไทย” งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๕ The 5th National Academic Conference (MCU.RK.2023) “จริยธรรมในคัมภีร์โบราณ : จากยุคพุทธกาลสู่โลกดิจิทัล” วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๐๑-๒๑๔.

อัญธิษฐา อักษรศรี และคณะ (๒๕๖๖). “บทบาทสตรีกับการเมืองไทย” รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ: ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี: วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๖๘-๑๗๗.

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เลขที่ ๕๑ หมู่ ๒ ตำบลไร่ขิง อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๒๐ โทร ๐๘๕-๐๔๗-๑๒๒๕ email : auntittha05@gmail.com

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-ฉายา(สกุล) ภาษาไทย	พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโม, ผศ.ดร.
ชื่อ-ฉายา(สกุล) ภาษาอังกฤษ	Phrakru Baidika Theerayut Chantupamo
ประวัติการศึกษา	ร.บ. รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พร.ม.(การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร.ด.(พัฒนาลังคม) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

งานวิจัย

พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโมและคณะ, รูปแบบกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทย ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมไทยแหล่งเงินทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

บทความทางวิชาการ

พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโม, ยากจนเชิงโครงสร้าง : การแก้ไขปัญหาจากฐานรากตามหลักพุทธธรรม ปีที่ที่พิมพ์ : ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโม, พัฒนาการแนวทางการระดมทุนเพื่อการบูรณะเสนาสนะของวัดแหล่งตีพิมพ์ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ การพัฒนาที่ยั่งยืน วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีหน้า ๔๘๙ -๔๘๘.

พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโม, การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรชุมชนในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แห่งที่ตีพิมพ์ วารสารการบริหารท้องถิ่น ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๑) (TCI 2) หน้า ๗๖ - ๙๐.

พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโม, การส่งเสริมวัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จังหวัดนครปฐม ปีที่พิมพ์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๕ (กันยายน - ตุลาคม ๒๕๖๒) แหล่งที่ตีพิมพ์ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (TCI 1) หน้า ๑๔๐๗ -๑๔๒๑

พระครูใบฎีกาธีรยุท จันทูปโม, การสังเคราะห์ตัวชี้วัดการเสริมสร้างพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กันยายน ๒๕๖๒) แหล่งที่ตีพิมพ์ วารสารจุฬานาคทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (TCI 2) หน้า ๓๖๑๓ - ๓๖๒๕

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนทูปโม, การสังเคราะห์ตัวชี้วัดการเสริมสร้างพฤติกรรมของผู้สูงอายุกลุ่มผู้
เกษียณราชการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กันยายน ๒๕๖๒) (TCI 2) หน้า
๓๖๓๓-๓๖๒๕

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนทูปโม, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ แหล่งที่ตีพิมพ์ วารสารศิลปะศาสตร์ราช
มงคลสุวรรณภูมิ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๓) (TCI 2) หน้า ๔๗๑ - ๔๘๒.

Phrakhrubaideeka Teerayut Candupamo (Phu Khok Wai), Driving of A Youth Enhancement
Model for the Best Citizen based on Morality Teaching Monks in Thai Society Solid
State Technology Volume: ๖๓ Issue: ๒s Publication Year: ๒๐๒, : ๑๙๓๓ -๑๙๔๐. (Scopus
Q.4)

Phrakhrubaideeka Teerayut Candupamo (Phu Khok Wai), Management of Elderly Health and
Welfare of the Elderly School in the Northeast PSYCHOLOGY AND EDUCATION (๒๐๒๑)
๕๘(๑):๑๕๑๘-๑๕๒๒. (Scopus Q.4)

Phrakhrubaideeka Teerayut Candupamo (Phu Khok Wai), Healthcare Service Quality Model of
Private Hospitals in Bangkok, Thailand. PSYCHOLOGY AND EDUCATION (๒๐๒๑) ๕๘(๑):
๓๘๕๔-๓๘๕๘. (Scopus Q.4)

หนังสือ/ตำรา

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนทูปโม, การจัดการเชิงกลยุทธ์ยุค ๔.๐ กรุงเทพมหานคร : JPRINT, ๒๕๖๔

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนทูปโม, การบริหารทรัพยากรมนุษย์ , กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๖๔